

BOSNA I HERCEGOVINA

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

SUD BOSNE I HERCEGOVINE
СУД БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Predmet br: S1 1 K 005665 11 Krl

Datum izricanja: 19.10.2012. godine

Datum otpreme: 13.12.2012. godine

Pred sudskim vijećem u sastavu: sudija Maksumić Šaban, predsjednik vijeća
sudija Jesenković Vesna, član vijeća
sudija Gluhajić Staniša, član vijeća

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE
protiv

TERZIĆ ALBINE

PRVOSTEPENA PRESUDA

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine:

Adnan Gulamović

Branilac optuženog:

Ljubić Tomislav

SADRŽAJ

IZREKA	4
I. OBRAZLOŽENJE: TOK POSTUPKA (OPTUŽENJE)	8
II. IZVEDENI DOKAZI	8
A. DOKAZI TUŽILAŠTVA.....	8
B. DOKAZI ODBRANE.....	13
III. PROCESNE ODLUKE:	15
A. ODLUKA O UTVRĐENIM ČINJENICAMA	15
B. IZMJENE U IZRECI PRESUDE U ODNOSU NA ČINJENIČNI OPIS IZ OPTUŽNICE	22
C. IZUZETAK OD NEPOSREDNOG IZVOĐENJA DOKAZA.....	22
D. Odstupanje od redoslijeda izvođenja dokaza.....	23
E. NEPRIHVATANJE DOPUNE DOKAZNOG POSTUPKA.....	23
F. NASTAVLJANJE ODGOĐENOG GLAVNOG PRETRESA	24
G. VJEŠTAČENJE OŠTEĆENE STANKOVIĆ STOJE.....	25
H. ODLUKA O ISKLJUČENJU JAVNOSTI	25
I. DODATNE MJERE ZAŠTITE ZA SVJEDOKE AB1, AB2 I AB3.....	26
J. PRIHVATANJE ZAPISNIKA O ISPITIVANJU OSUMNJIČENE.....	28
K. OBJAVA PRESUDE - ČLAN 286. STAV 1. (VRIJEME I MJESTO OBJAVLJIVANJA PRESUDE).....	29
IV. ZAVRŠNE RIJEČI	29
A. TUŽILAŠTVO BIH.....	29
B. ODBRANA OPTUŽENE ALBINE TERZIĆ.....	30
V. OCJENA DOKAZA – OPĆENITO	30
A. OSUĐUJUĆI DIO.....	31
1. Djelo počinioca mora biti počinjeno suprotno pravilima međunarodnog prava.....	32
2. Kršenje mora biti počinjeno u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije.....	34
3. Djelo počinioca mora biti povezano sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom (alibi optužene).....	36

1. 4. Počinilac mora narediti ili počiniti djelo.....	41
VI. NEČOVJEČNO POSTUPANJE.....	41
A. SAIZVRŠILAŠTVO –ČLAN 29. U VEZI SA ČLANOM 180. KZ BiH.....	44
B. OSLOBAĐAJUĆI DIO PRESUDE - TAČKA 6.....	62
VII. PRIMJENA MATERIJALNOG ZAKONA.....	66
VIII. ODLUKA O KAZNI.....	69
IX. ODLUKA O TROŠKOVIMA I IMOVINSKOPRAVNIM ZAHTJEVIMA.....	70

Broj: S1 1 K 005665 11 KrI

Sarajevo, 19.10.2012. godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, u vijeću sastavljenom od sudija Maksumić Šabana kao predsjednika vijeća, te Jesenković Vesne i Gluhajić Staniše kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravnog savjetnika Vahida-Ramić Sanide u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optužene Terzić Albine zbog krivičnog djela Ratni zločini protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c) i e) u vezi sa odredbama člana 29. i 180. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, a povodom optužnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj T20 0 KTRZ 0000005 08 od 28.4.2011. godine, potvrđena dana 5.5.2011. godine, a koja je izmijenjena 16. i 23.8.2012. godine, nakon održanog javnog glavnog pretresa, na kojem je dijelom bila isključena javnost, u prisustvu tužioca Tužilaštva BiH Gulamović Adnana, optužene Terzić Albine i branioca optužene, advokata Ljubić Tomislava, donio je, a predsjednik vijeća javno objavio dana 19.10.2012. godine sljedeću:

P R E S U D U

Optužena:

TERZIĆ ALBINA zv. "Nina", kćerka Vinka i majke Jele rođ.Antonović, rođena 29.2.1972. godine u Varešu, općina Vareš, stalno nastanjena u ..., ..., državljanica ... i ..., dipl. pravnik, JMBG ..., neosuđivana

I) Na osnovu odredbe člana 285. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (ZKP BiH)

KRIVA JE

Što je,

u vremenskom periodu od 8. maja 1992. godine pa do sredine jula 1992. godine, u Odžaku, za vrijeme oružanog sukoba u Bosni i Hercegovini, kao pripadnica Vojne

policije Hrvatskog vijeća obrane, postupajući suprotno članu 3. Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata od 12.08.1949.godine, sama ili skupa sa drugim pripadnicima HVO-a, učestvovala u nečovječnom postupanju prema civilima srpske nacionalnosti koji su bili nezakonito zatvoreni u prostorijama Osnovne škole u Odžaku, i u tvornici "Strolit" u Odžaku, tako što je:

- 1) Tačno neutvrđenog dana u okviru navedenog vremenskog perioda u prostorijama OŠ u Odžaku, gdje su bili protivpravno zatvoreni civili srpske nacionalnosti, nečovječno postupala prema zatvorenima Šišljagić Mili i Rakić Stanku, koje je sa još jednim pripadnikom HVO-a, izvela iz fiskulturne sale u hodnik škole, nakon čega ih je u prisustvu tog pripadnika HVO-a, udarala policijskom palicom po ramenima i glavi, kojom prilikom je Šišljagić Mile od strane optužene zadobio četiri udarca;
- 2) Tačno neutvrđenog dana u okviru navedenog vremenskog perioda u prostorijama OŠ u Odžaku, gdje su bili protivpravno zatvoreni civili srpske nacionalnosti, nečovječno postupala prema zatvoreniku pod pseudonimom "AB 1", ponižavajući ga, na način što mu je prolazeći pored njega u momentu kada se isti upisivao u spisak zatvorenika, uputila riječi: "Imaš lijep rukopis, ali si spor", nakon čega ga je ošamarila;
- 3) Tačno neutvrđenog dana u okviru navedenog vremenskog perioda skupa sa drugim pripadnicima HVO-a, u više navrata dolazila u prostorije OŠ u Odžaku, gdje su bili protivpravno zatvoreni civili srpske nacionalnosti, vodeći sa sobom psa, pa nečovječno postupala prema zatvorenima tako što je psa huškala na njih, i prijetila da će ga pustiti ukoliko ne budu poslušni, a u drugim prilikama ih tjerala da se postroje jedan iza drugog, stave jedan drugom ruke na ramena i po više sati pjevaju razne pjesme, pa su neki od zatvorenika, usljed iscrpljenosti padali u nesvjest;
- 4) Tačno neutvrđenog dana u okviru navedenog vremenskog perioda u prostorijama OŠ u Odžaku, skupa sa drugim pripadnicima HVO-a, nečovječno postupala prema nezakonito zatvorenim civilima srpske nacionalnosti, koje su podvrgli naročito uvredljivom i ponižavajućem postupanju, tako što su organizovali "logorsku svadbu", kojom prilikom su kao mladu odabrali jednu od zatvorenica, tačno neutvrđenog identiteta, a kao mladoženju zatvorenika Nedić Dragomira, pa

simulirali vjenčanje, pri čemu su im se smijali i rugali, te im na taj način vrijeđali lično dostojanstvo;

- 5) Tačno neutvrđenog dana u okviru navedenog vremenskog perioda skupa sa drugim pripadnicima HVO-a, posjećivala zatočenički objekat koji je bio formiran u tvornici "Strolit" u Odžaku, a u kojem su nezakonito bili zatvoreni civili srpske nacionalnosti, te učestvovala u nečovječnom postupanju na način da je tukla nogama u stomak i po drugim dijelovima tijela i to Lukić Jovu zajedno sa još jednom neidentifikovanim pripadnikom HVO-a, a Jeremić Vasilija u prisustvu jednog neidentifikovanog pripadnika HVO-a, pri tome govoreći da "ne želi prljati ruke";

Dakle,

za vrijeme oružanog sukoba u Bosni i Hercegovini, kršeći pravila međunarodnog prava, nečovječno postupala prema zatvorenicima i sudjelovala u nečovječnom postupanju

Čime je,

počinila krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, u vezi sa članom 29. i 180. stav 1. istog zakona,

pa je sud, primjenom navedenih zakonskih propisa, te člana 39, 42, 48, 49. i 50. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine,

OSUĐUJE

NA KAZNU ZATVORA U TRAJANJU OD 5 (PET) GODINA

...

II) Nasuprot tome, na osnovu odredbe člana 284. tačka c) ZKP BiH,

OSLOBAĐA SE OD OPTUŽBE

da je,

- 6) Tačno neutvrđenog dana u okviru navedenog vremenskog perioda u prostorijama OŠ u Odžaku, skupa sa drugim pripadnicima HVO-a, nečovječno postupala prema zatvoreniku pod pseudonimom "AB 2", tako što su ga tjerali da sa duševno oboljelom zatvorenicom Stanković Stojom obavi polni odnos, a kada to nije mogao, natjerali su ga da Stoji liže polni organ, a potom Stoju da to isto čini njemu, pri čemu ih je optužena oboje ponižavala i vrijeđala, a Stoju ošamarila i gurnula;

čime bi,

počinila krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka e) KZBiH, u vezi sa članom 29. i 180. stav 1. istog zakona.

...

Optužena se u skladu sa odredbom iz člana 188. stav 1. ZKP BiH obavezuje da naknadi troškove krivičnog postupka o visini kojih će sud donijeti posebno rješenje po pribavljanju potrebnih podataka, dok troškovi krivičnog postupka u skladu sa odredbom iz člana 188. stav 2. ZKP BiH, u odnosu na oslobađajući dio presude, padaju na teret budžetskih sredstava.

Na osnovu odredbe člana 198. stav 2. ZKP BiH, oštećeni Kurešević Mihajlo, AB 1, Dragojlović Vlado, Tatić Nikola, Pajić Gojko, Pavić Miro, AB2, AB3, Jeremić Vasilije, Lukić Jovo, Šišljagić Mile, Rakić Đoko, Rakić Radojica se sa imovinskopравnim zahtjevima upućuju na parnicu.

O b r a z l o ž e n j e

I. TOK POSTUPKA (OPTUŽENJE)

1. Optužnicom Tužilaštva BiH broj T20 0 KTRZ 0000005 08 od 28.4.2011. godine, potvrđena 5.5.2011. godine, a naknadno 16.8. i 23.8.2012. izmijenjenom, optuženoj Terzić Albini je stavljeno na teret izvršenje krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c) i e) KZ BiH, u vezi sa članom 29. i članom 180. stav 1. istog zakona.
2. Glavni pretres u ovom predmetu je počeo 4.10.2011. godine.

II. IZVEDENI DOKAZI

A. DOKAZI TUŽILAŠTVA

3. Tužilaštvo je u toku postupka izvelo sljedeće subjektivne dokaze: saslušanje svjedoka-Kurešević Mihajlo, Pajić Gojko, Dragojlović Vlado, Dervenić Vlado, Dervenić Borislav, Rakić Đoko, Rakić Radojica, Jeremić Vasilije, Lukić Jovo, Ninković Drago, Tatić Nikola, Pavić Miro, Šišljagić Mile, Čajić Slavko, Rakić Mirko, svjedoci pod mjerama zaštite: AB1, AB2 i AB3, te vještaka - Mišković Mirjane i Dragišić Tatjane. U toku postupka, tužilac je odustao od saslušanja svjedoka Lešić Mile.
4. Tokom postupka, izvedeni su sljedeći materijalni dokazi tužilaštva:

T-1 Medicinska dokumentacija, na ime oštećene Stanković Stojke:

- Istorija bolesti počev od 10.10.1996. godine
- Nalaz i mišljenje psihologa od 22.2.2008. godine
- Izvještaj o stanju duševnog zdravlja bez datuma, u potpisu Prstojević-Zelinčević dr. Biljana
- Otpusno pismo sa epikrizom Opšte bolnice Doboj za period liječenja 9.2.1996. godine do 10.10.1996. godine
- Nalaz o stanju duševnog zdravlja od 15.6.2002. godine
- Nalaz i mišljenje psihologa od 10.6.2002. godine.

- T-2** Rješenje o oduzimanju poslovne sposobnosti Stanković Stoji, Općinski sud u Orašju broj 20 0 V 021451 10 V od 19.8.2010. godine.
- T-3** Nalaz i mišljenje Tima vještaka psihijatra/psihologa od 24.4.2011. godine.
- T-4** Zapisnik o saslušanju svjedoka Radulović Petra u CJB Doboj, PS Šamac broj 11-4/02-183/04 od 1.4.2004. godine
- T-5** Izvod iz matične knjige umrlih broj 03-202-840/2011, Doboj, od 24.3.2011. godine- za svjedoka Radulović Petra
- T-6** Zapisnik o saslušanju svjedoka Šišljagić Miloša, CJB Doboj broj 11-02/04-230.5-54/06 od 8.2.2007.godine
- T-7** Izvod iz matične knjige umrlih broj 03/8-202-1-40/11, Modriča, od 16.3.2011. godine, za svjedoka Šišljagić Miloša
- T-8** Zapisnik o saslušanju svjedoka Dervenić Vlade od 24.3.2011. godine
- T-9** Dvd pod nazivom „Prevara i zločin“
- T-10** Dvd pod nazivom „Pobij, pokrsti, proteraj“ iz septembra 2004. godine
- T-11** Izvod iz CIPS baze podataka za osumnjičenu Bijakšić/Terzić Albinu
- T-12** Fotokopija kartona lične karte na ime Terzić Albina
- T-13** Uvjerenje o državljanstvu Bosne i Hercegovine broj 204-1147/07 od 18.7.2007.g. na ime Bijakšić r.Terzić Albina
- T-14** Uvjerenje o državljanstvu R Hrvatske broj 251-07-02/01-08-49 od 9.1.2008.g. na ime Terzić Albina
- T-15** Dopis Agencije za identifikaciona dokumenta evidenciju i razmjenu podataka broj: 15-06/3-07-8-861/11 od 6.4.2011. godine o bh putnoj ispravi na ime Albina Bijakšić
- T-16** Izvod iz kaznene evidencije PS Vareš na ime Albina Bijakšić od 18.11.2010. godine
- T-17** Dopis Federalnog ministarstva za pitanja branitelja i invalida domovinskog rata broj: POV.07/61-03/1-26-1/11 od 30.3.2011.godine, o vojnoj pripadnosti osumnjičene, sa priložima
- T-18** Dopis Federalnog Ministarstva odbrane broj: 06-03-375-1/02 od 18.12.2002.g., o vojnoj pripadnosti osumnjičene
- T-19** Odluka o proglašenju neposredne ratne opasnosti Predsjedništva R BiH od 8.aprila 1992.g. (Službeni list R BiH broj 1/92)
- T-20** Odluka o proglašenju ratnog stanja Predsjedništva R BiH od 20. juna 1992.g. (Službeni list R BiH broj 7/92)
- T-21** Odluka Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine o ukidanju ratnog stanja od 28. decembra 1995. g., stupila na snagu 22. decembra 1995. g. (Službeni list R BiH broj 50/95)

- T-22** Zaključci Kriznog štaba općine Odžak broj: 07/92 od 12.5.1992. godine, MKSJ br. 00429600
- T-23** Dopis Kriznog štaba općine Odžak broj: 06/92 od 12.5.1992. godine
- T-24** Dokument Ureda vlade R BiH od 24.5.1992. godine
- T-25** Zapovijed HVO 102. brigade br. 61/92 od 28.5.1992. godine
- T-26** Izvještaj SJB Odžak SM Novi Grad za period 29. i 30.5.1992. godine
- T-27** Novinski članak lista „Brodski list“ od 5. juna 1992. godine, pod nazivom „I djevojke u vojnoj policiji“
- T-28** Odobrenje, HVO Zapovjedništvo 102. brigade Odžak, broj 153/92 od 14.6.1992. godine
- T-29** Spisak nezaposlenih pripadnika V.P. satnije Odžak, HVO 102. brigade Odžak, broj: 05-38/92 od 16.6.1992. godine
- T-30** Spisak o preuzetoj robi i stvarima, HVO 102. brigade Odžak, broj: 01-47/92 od 17.6.1992. godine
- T-31** Zapovijed zapovjedništva 102. brigade Odžak od 11.7.1992. godine
- T-32** Spisak osoba za međusobnu razmjenu Vojne policije HVO Odžak broj: 03-1/92 od 26.5.1992. godine
- T-33** Dopuna spiska osoba za međusobnu razmjenu Vojne policije HVO Odžak broj: 03-2/92 od 26.5.1992. godine
- T-34** Spisak razmijenjenih lica od 26.05.1992. godine, u rukopisu, Komisija za razmjenu zarobljenika opštine Šamac
- T-35** Spisak za razmjenu 100 zatvorenika od 4.7.1992. godine, bez broja protokola, u potpisu zapovjednik 102. brigade Ivica Matanović, zapovjednik vojne policije Ivan Čalušić i ispred Komisije za razmjenu Mijo Matanović
- T-36** Spisak o razmjeni 100 zatvorenika od 4.7.1992. godine u rukopisu, Komisija za razmjenu zarobljenika opštine Šamac
- T-37** Spisak za razmjenu 50 zatvorenika od 4.7.1992. godine, bez broja protokola, u potpisu zapovjednik 102. brigade Ivica Matanović, zapovjednik vojne policije Ivan Čalušić i ispred Komisije za razmjenu Mijo Matanović
- T-38** Spisak o razmjeni 50 zatvorenika od 4.7.1992. godine, u rukopisu Komisije za razmjenu zarobljenika opštine Šamac
- T-39** Zapovijed vojne policije HVO Odžak broj: 01-89/92 od 4.7.1992. godine
- T-40** Spisak za razmjenu žena od 4.7.1992. godine, bez broja protokola, u potpisu zapovjednik 102. brigade Ivica Matanović, zapovjednik vojne policije Ivan Čalušić i ispred Komisije za razmjenu Mijo Matanović

- T-41** Spisak razmijenjenih žena od 4.7.1992. godine, u rukopisu, Komisija za razmjenu zarobljenika opštine Šamac
- T-42** Spisak razmijenjenih osoba od 15.8.1992. godine, u rukopisu, Komisija za razmjenu zarobljenika opštine Šamac
- T-43** Spisak razmijenjenih osoba od 18.9.1992. godine, u rukopisu, Komisija za razmjenu zarobljenika opštine Šamac
- T-44** Dnevnik vojne policije u rukopisu sa početnim datumom 17.5.1992. godine (za osnovnu školu Odžak)
- T-45** Knjiga dežurstva u rukopisu sa početnim datumom 21.5.1992. godine (za tvornicu „Strolit“)
- T-46** Potvrda Doma zdravlja Odžak za Šišljagić Bogoljuba od 10.03.2004. godine
- T-47** Potvrda MKCK o registraciji zatvorenika Dervenić Borislava od 02.07.1996. godine
- T-48** Punomoć izabranom branitelju, Ljubić Tomislavu, advokatu iz Tuzle
- T-49** Zapisnik o ispitivanju osumnjičene Trzić Albine, Tužilaštva BiH broj: T20 0 KTRZ 0000005 od 18.04.2011. godine, sa Službenom zabilješkom od 18.4.2011. godine
- T-50** Zapisnik o saslušanju svjedoka „AB 1“, Državne agencije za istrage i zaštitu broj: 17-04/2-3-04-2-567/10 od 4.11.2010. godine
- T-51** Zapisnik o saslušanju svjedoka „AB 1“, CJB Doboj broj: 11-02/4-230.5-54/06 od 23.4.2007. godine
- T-52** Zapisnik o saslušanju svjedoka „AB 2“, Tužilaštva BiH broj: T20 0 KTRZ 0000005 od 19.4.2011. godine
- T-53** Zapisnik o saslušanju svjedoka „AB 2“, Državne agencije za istrage i zaštitu broj: 17-04/2-3-04-2-590/10 od 28.10.2010. godine
- T-54** Zapisnik o saslušanju svjedoka „AB 2“, CJB Doboj broj: 11-7/01-564/04 od 25.3.2004. godine
- T-55** Izjavu svjedoka „AB 2“ Komisiji za istraživanje ratnih zločina, broj 191/94-29 od 14. marta 1994. godine
- T-56** Zapisnik o saslušanju svjedoka „AB 3“, Tužilaštva BiH broj T20 0 KTRZ 0000005 od 21.04.2011. godine
- T-57** Zapisnik o saslušanju svjedoka Kurešević Mihajla, Tužilaštva BiH broj T20 0 KTRZ 0000005 od 21.04.2011. godine
- T-58** Izjava Kurešević Mihajla CSB Doboj broj 284-31/94 od 28.1.1994. godine
- T-59** Zapisnik o saslušanju svjedoka Dervenić Borislava Tužilaštva BiH broj T20 0 KTRZ 0000005 od 20.4.2011. godine

- T-60** Izvještaj o obavljenom razgovoru sa građaninom Dervenić Borislavom, OC OBS Doboj broj 6-06-24 od 13.2.2002.godine
- T-61** Zapisnik o saslušanju svjedoka Pajić Gojka Tužilaštva BiH broj T20 0 KTRZ 0000005 od 20.4.2011. godine
- T-62** Zapisnik o saslušanju svjedoka Pajić Gojka, CJB Doboj, PS Šamac, broj: 11-02-230-743/07 od 12.7.2007. godine
- T-63** Izjava Pajić Gojka, SJB Vukosavlje, broj: 11-7/01-74/02 od 26.11.2002. godine
- T-64** Zapisnik o saslušanju svjedoka Dragojlović Vlade, Državne agencije za istrage i zaštitu broj: 16-04/2-3-04-2-136/11 od 16.3.2011. godine
- T-65** Zapisnik o saslušanju svjedoka Rakić Radojice, Državne agencije za istrage i zaštitu broj: 17-04/2-3-04-2-149/11 od 24.3.2011. godine
- T-66** Zapisnik o saslušanju svjedoka Rakić Radojice, CJB Doboj, PS Vukosavlje, broj: 11-7/1-230-07 od 22.10.2007. godine
- T-67** Zapisnik o saslušanju svjedoka Rakić Đoke, CJB Doboj, PS Vukosavlje, broj: 11-7/1-230-07 od 22.10.2007. godine
- T-68** Zapisnik o saslušanju svjedoka Ninković Drage, Državne agencije za istrage i zaštitu broj: 16-04/2-3-04-2-145/11 od 25.3.2011. godine
- T-69** Zapisnik o saslušanju svjedoka Ninković Drage, CJB Doboj, broj: 11-02/4-230.5-54/06 od 23.4.2007. godine
- T-70** Zapisnik o saslušanju svjedoka Dervenić Vlade, CJB Doboj broj: 11-02/4-230.5-54/06 od 4.4.2007. godine
- T-71** Izjava Dervenić Vlade, CSB Doboj broj: 284-27/94 od 22.10.1993. godine
- T-72** Zapisnik o saslušanju svjedoka Tatić Nikole, Državne agencije za istrage i zaštitu broj: 16-04/2-3-04-2-150/11 od 25.3.2011. godine
- T-73** Zapisnik o saslušanju svjedoka Lukić Jove, Tužilaštva BiH broj T20 0 KTRZ 0000005 od 21.4.2011. godine
- T-74** Zapisnik o saslušanju svjedoka Jeremić Vasilija, Tužilaštva BiH broj T20 0 KTRZ 0000005 od 21.4.2011. godine
- T-75** Zapisnik o ispitivanju osumnjičene Terzić Albine od 10.12.2007. godine
- T-76** Zapisnik o ispitivanju svjedoka Pavić Mire, CSB Doboj broj 284-07/94 od 2.11.1993. godine
- T-77** Spisak pripadnika vojne policije- Glavni stožer Vojne policije u Orašju od 10.11.1992. godine
- T-78** Akt IV.Operativne zone Bosanska Posavina broj 01-34/92 od 22.12.1992. godine
- T-79** Spisak pripadnika 5. Bojne vojne policije Orašje od 20.2.1993. godine

T-80 Informacija JP HT.dd Mostar, Sektor za upravljanje ljudskim resursima, broj: D-17420-1/11 od 2.11.2011. godine

T-81 Potvrda Crvenog krsta kojim se potvrđuje da je Pajić Gojko bio pritvoren u Odžaku od 3.7.1996. godine

T-82 Potvrda Crvenog krsta kojom se potvrđuje da je Dragojlović Vlado bio zatvoren u Odžaku od 20.6.1996. godine-ovjerena kopija izdata od Crvenog krsta

T-83 Dopis Tužilaštva broj T 20 0 KTRZ 000000 08 od 27.12.2010. godine za posjet arhivu u Zagrebu

B. DOKAZI ODBRANE

5. Odbrana je u toku postupka izvela sljedeće subjektivne dokaze: saslušanje svjedoka - Mihalj Marija, Mandić Tomislav, Belaj Štefica, te svjedoci pod mjerama zaštite AB1 i AB2.

6. Tokom postupka, izvedeni su sljedeći materijalni dokazi odbrane:

O-1 Iskaz svjedoka Stanković Stoje, Okružno tužilaštvo Doboj, broj: KT-RZ-1/03 od 15.5.2007. godine

O-2 Iskaz svjedoka Stanković Stoje, MUP RS-a, Stanica javne bezbjednosti Vukosavlje broj: 11-7/01-74/02 od 26.11.2002. godine

O-3 Iskaz svjedoka AB-2, MUP RS-a, broj: 28/108 od 21.9.1992. godine

O-4 Iskaz svjedoka AB-2, Okružni sud Beograd, broj: Kri-1194/96. od 1.9.1994. godine.

O-5 Iskaz svjedoka Nedić Dragomira, Osnovni sud Modriča, broj: 43/97. od 19.5.1997. godine

O-6 Uvjerenje Federalnog zavoda PIO/MIO Mostara broj: FZ-5/3-05-7-5-16649/11 OD 21.9.2011.

O-7 Presuda Okružnog suda u Beogradu, broj: V-P.broj 3459/99. od 24.1.2003. godine

O-8 Vjenčani list RH-a, Matični ured Kutjevo broj 2177-02-06-10-1 od 12.1.2012. godine

O-9 Podaci o izbjeglicama iz Odžaka Hrvatskog crvenog križa-Gradsko društvo Požega, broj: 144-2/2011. od 28.9.2011. godine

O-10 Podnesak optužene od 3.10.2011. godine, sa dokazom o predaji pošiljke na poštu, i podnesak MUP-a RH-a Policijska uprava Požeško-slavonska broj: 511-22-01-93/70-11-od 25.10.2011. godine

- O-11** „Lista...“ Mjesne zajednice Kutjevo od 21.4.1992. godine
- O-12** Izvješće Hrvatske vojske OG ISTOČNA POSAVINA broj:128-3/92.od 9.5.1992. godine
- O-13** Izvješće Hrvatske vojske OG ISTOČNA POSAVINA broj:08-01-92-89. od 7.5.1992. godine
- O-14** Izvješće Hrvatske vojske OG ISTOČNA POSAVINA broj: 83-19/92. od 6.5.1992. godine
- O-15** Izvješće Hrvatske vojske OG ISTOČNA POSAVINA broj: OG-01-92-89-15. od 3.5.1992. godine
- O-16** Izvješće Hrvatske vojske OG ISTOČNA POSAVINA broj: 81/92-02. od 1.5.1992. godine
- O-17** Izvješće Hrvatske vojske OG ISTOČNA POSAVINA broj: 89-4/92. od 26.4.1992. godine
- O-18** Izvješće Hrvatske vojske OG ISTOČNA POSAVINA broj: 89-1/92. od 23.4.1992. godine
- O-19** ODLUKA o osnivanju općina srpskog naroda Bosanski Šamac i Pelagićevo u osnivanju od 29.2.1992. godine
- O-20** Podnesak OG 1. broj 11/96. od 23.4.1992. godine
- O-21** Borbeni operativni izvještaj Komande 2. VO. Broj 10/36-2513. od 28.4.1992. godine
- O-22** SPISAK RAZMJENE ZAROBLJENIKA HVO Bosanska posavina od 14.8.1992. godine
- O-23** SPISAK RAZMJENE ZAROBLJENIKA HVO-Komisije za razmjenu od 4.9.1992. godine
- O-24** SPISAK RAZMJENE ZAROBLJENIKA HVO-Komisije za razmjenu od 24.8.1992. godine
- O-25** PRIJAVA o potrebi za smještajem Miloša Šišljagića od 30.5.1992. godine
- O-26** DVD pod nazivom „Pobij, pokrsti, protjeraj“, iskaz svjedoka AB-2
- O-27** Pisani članak „Glasa javnosti“ autora „SINA“ od 30.8.2007. godine, naziv članka „Žena dželat“, javno dostupan i na web stranici „Glasa javnost“, www.glas-javnosti.rs
- O-28** Odluka Komande 17. Korpusa za izvođenje borbenih dejstava br.11/2-89. od 26.4.1992. godine
- O-29** Zapisnik sa glavnog pretresa Suda u Modriči od 19.6.1997. godine, iskaz svjedoka AB1
- O-30** Zapisnik sa glavnog pretresa Suda u Modriči od 03.10.1997. godine, iskaz svjedoka AB2

O-31 Novinski članak-Nezavisne novine od 23.2.2012.-Zločini nad Srbima u Odžaku:
„Zločinci poznati-Tužilaštvo šuti“

O-32 Izvod iz matične knjige rođenih od 13.8.2012. godine na ime Tešanović Cvijeta

III. PROCESNE ODLUKE

A. ODLUKA O UTVRĐENIM ČINJENICAMA

7. Sud je donio rješenje broj S1 1 005665 11 KrI od 2.12.2011. godine, kojim se djelimično prihvata Prijedlog Tužilaštva za prihvatanje utvrđenih činjenica broj T20 0 KTRZ 0000005 08 od 3.10.2011. godine.

8. S tim u vezi, sud je sljedeće činjenice utvrđene od strane pretresnih vijeća u predmetima MKSJ-a i to: *Tužilac protiv Nasera Orića* br. IT-03-68 presuda od 30.6.2006. godine, *Tužilac protiv Zdravka Mucića i dr.*, br. IT-96-21, presuda od 16.11.1998. godine i *Tužilac protiv Tadić Duška* br. IT-94-1-T presuda od 7.5.1997. godine, prihvatio kao utvrđene u obimu i redosljedu kojim su nabrojane u daljem tekstu:

1. „...u razdoblju relevantnom za ovu Optužnicu (april 1992. – početak 1995.) na teritoriji BiH je postojao oružani sukob“ (*Tužilac protiv Nasera Orića* br. IT-03-68, paragraf 259.)

2. „...Nadalje, bezobzirno razaranje imovine bosanskih Srba odvijalo se, prema navodima, u kontekstu borbenih dejstava u istočnoj BiH. Slijedi da su sva krivična djela za koja se optuženi tereti počinjena tokom oružanog sukoba ...“ (*Tužilac protiv Nasera Orića* br. IT-03-68, paragraf 260.)

3. „Oružani sukob u Bosni i Hercegovini bio je najduži od svih sukoba koji su se odigrali tokom raspada SFRJ. Karakterisalo ga je veliko raseljavanje stanovništva, praksa “etničkog čišćenja”.....“(*Tužilac protiv Zdravka Mucića i dr.*, br. IT-96-21, paragraf 107.)

4. „.....postojao je “oružani sukob” u Bosni i Hercegovini u periodu koji je značajan za optužnicu,(april 1992- decembar 1992. godine)“ (*Tužilac protiv Zdravka Mucića i dr.*, br. IT-96-21, paragraf 192.)

5. „.....oružani sukob u Bosni i Hercegovini postojao je na datum njenog priznanja kao nezavisne države 6. aprila 1992. godine ...“ (*Tužilac protiv Zdravka Mucića i dr.*, br. IT-96-21, paragraf 214.)

6. „.....oružani sukob koji se odigravao u Bosni i Hercegovini barem od aprila 1992. nastavio se tokom cijele te godine....“ (*Tužilac protiv Zdravka Mucića i dr.*, br. IT-96-21, paragraf 234.)

7. „Uzimajući zatim u obzir prirodu i opseg sukoba u Republici Bosni i Hercegovini i strane umiješane u taj sukob, a bez obzira na odnos između Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) i snaga bosanskih Srba, u svako relevantno vrijeme, između strana u sukobu u Republici Bosni i Hercegovini se odvijao oružani sukob....“ (*Tužilac protiv Tadić Duška* br. IT-94-1-T , paragraf 568.)

9. Ostale činjenice predložene u predmetnom prijedlogu tužilaštva, odbijene su iz niže navedenih razloga.

1. Primjenjivi zakon

10. Član 4. Zakona o ustupanju predmeta daje mogućnost sudu da iskoristi ranije utvrđene činjenice pravomoćnim odlukama MKSJ u cilju ekonomičnosti postupka istovremeno štiteći prava optuženog na pravično suđenje.

11. Vijeće nalazi da Zakon o ustupanju predmeta kao *lex specialis* detaljnije rješava pitanja uslova i načina ustupanja predmeta i korištenje dokaza koje je pribavio MKSJ, a koja su ZKP-om BiH samo djelimično riješena.

12. Naime, Zakon o ustupanju predmeta mora se tumačiti kao *lex specialis* u odnosu na ZKP, odnosno odredbe članova 15. i 273. koje se odnose na načelo slobodne ocjene dokaza i neposrednog izvođenja dokaza. Međutim, iako se teret dokazivanja prebacuje sa optužbe na odbranu, bitno je napomenuti da tako utvrđene činjenice predstavljaju oborivu pretpostavku, što znači da odbrana u svakom trenutku može osporavati navedene činjenice.

13. Osnovni cilj člana 4. Zakona o ustupanju predmeta jeste efikasnost i ekonomičnost postupka, a što je u skladu sa članom 13. ZKP BiH i članom 6. stav 1. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (EKLJP), kojima se optuženim osigurava pravo na suđenje bez odlaganja.

14. Imajući u vidu i ostala prava zagantovana EKLJP, a naročito pravo na pravično suđenje, vijeće smatra da je pravo optuženog da ospori bilo koju od utvrđenih činjenica koje je prihvatio sud, te da je na taj način ispunjen princip prezumpcije nevinosti i jednakosti u postupku, te da praksa Evropskog suda za ljudska prava,

upravo potvrđuje prihvatljivost korištenja ovog instituta¹, pod uslovom da optuženi može osporiti prihvaćene činjenice.

15. Na kraju, važno je naglasiti da se, u skladu sa principom slobodne ocjene dokaza iz člana 15. ZKP BiH, utvrđene činjenice prihvataju i razmatraju u svjetlu svih dokaza izvedenih tokom suđenja.

2. Kriteriji za odluku o predloženim činjenicama

16. Uzimajući u obzir da Zakon o ustupanju predmeta kao ni ZKP BiH ne navode kriterije koji bi se primjenjivali kod odlučivanja o prihvatanju činjenica utvrđenih presudama MKSJ, standardi koje su razradili MKSJ i Međunarodni krivični sud za Ruandu (MKSJ), vezano za Pravilo 94(B) Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ, mogu služiti kao smjernica, te se u tom smislu, vijeće vodilo odlukama pretresnog vijeća MKSJ u predmetu *Vujadin Popović i drugi* i u predmetu *Momčilo Krajišnik*⁵.

17. Naime, pomenuti kriteriji, zahtijevaju da činjenica o kojoj je presuđeno može biti primljena na znanje ukoliko je: jasna, konkretna i može se identifikovati, ograničena na zaključke o činjenicama i ne uključuje pravne karakterizacije, pobijana je na suđenju i spada u dio presude koji nije bio predmet žalbe ili je o njemu konačno presuđeno u žalbenom postupku ili je pobijana na suđenju, a sada spada u dio presude koji je predmet žalbe, ali spada u pitanja koja u žalbenom postupku nisu sporna. Nadalje, ista ne smije potvrđivati krivičnu odgovornost optuženog, niti biti predmet (razumnog) spora između strana u predmetu, te se ne može zasnivati na sporazumima o priznanju krivnje u ranijim predmetima i uticati na pravo optuženog na pravično suđenje.

18. Prije razrade svakog pojedinog kriterija treba napomenuti da je *conditio sine qua non*, da se radi o zaključku u vezi sa postojanjem, odnosno nepostojanjem određenih

¹ Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Salabiaku protiv Francuske*, donesena 7. oktobra 1988. godine, 13 EHRR 379, stav 28-29.

⁵ Vidi Odluku o presuđenim činjenicama u predmetu protiv *Vujadina Popovića i drugih*, predmet br. IT-05-88-T, od 26. septembra 2006. godine, kojom se dalje razrađuju kriteriji uspostavljeni u dvjema odlukama MKSJ o presuđenim činjenicama u predmetu protiv *Momčila Krajišnika*, predmet br. IT-00-39-T, od 28. februara 2003. i 24. marta 2005. godine.

relevantnih činjenica. Dakle, paragrafi o pravnim i drugim sličnim pitanjima koja su raspravljana u presudi ne spadaju u ovu kategoriju.

(a) Činjenica mora biti relevantna za neko pitanje u tekućem postupku

19. Navedeni kriterij može se posmatrati i u vezi sa odredbom iz člana 239. stav 2. i odredbom člana 263. stav 2. ZKP BiH. Naime, dužnost je sudije, odnosno predsjednika vijeća, između ostalog, da se stara za svestrano pretresanje predmeta, ali i otklanjanje svega što odugovlači postupak, a ne doprinosi razjašnjenju stvari, jer iz zakona ne slijedi obaveza suda da mora izvesti svaki predloženi dokaz. Takođe, u dokaznom postupku sud može zabraniti izvođenje određenog dokaza ako zaključi da on nije relevantan za konkretni predmet.

20. Primjenom kriterija relevantnosti, vijeće nije odbilo ni jednu činjenicu iz ovih razloga.

(b) Činjenica mora biti jasna, konkretna i prepoznatljiva

21. U praktičnom smislu ovaj kriterij znači da se razmatrana činjenica mora moći identificirati i da se ne zasniva na drugim činjenicama koje ne ispunjavaju potrebne kriterije. Također, ta činjenica ne smije biti takvog karaktera da prikriva drugu glavnu činjenicu.

22. Kako bi se utvrdilo da li u konkretnom slučaju određena činjenica ispunjava pomenuta tri uvjeta, potrebno je da ista bude razmotrena u kontekstu cjelokupne presude.

23. Nijedna činjenica nije odbijena iz ovog razloga.

(c) Činjenica koju formulira strana - predlagač ne smije se materijalno razlikovati od formulacije u izvornoj presudi

24. Neophodno je da korištene formulacije u materijalnom smislu odgovaraju

određenim stavovima presude, a da pri tome nije neophodno citirati samu presudu odnosno pojedine stavove. Naime, sud može, koristeći svoje diskreciono pravo ispraviti određenu nepreciznost ili nejasnoću koja je rezultat vađenja iz konteksta izvornog dokumenta.

25. Budući da se tužilac u podnesenom prijedlogu koristio citatima iz presude, primjenom ovog kriterija nije odbijen niti jedan njegov prijedlog.

(d) Činjenica ne smije biti nejasna ili obmanjujuća u kontekstu u koji je stavljena u prijedlogu strane - predlagača

26. Potrebno je procijeniti da li predložena činjenica u kontekstu u kome je planirano njeno korištenje ima identično značenje kao i u presudi iz koje se ta činjenica uzima. Dakle, nije dozvoljeno da se stavljanjem u određeni kontekst pojačava ili iskrivljuje smisao predložene činjenice.

27. Nijedna činjenica nije odbijena iz ovog razloga.

(e) Strana-predlagač mora činjenicu identificirati sa dovoljno preciznosti

28. Ovaj kriterij podrazumijeva da se predložena činjenica može identificirati u presudi iz koje se uzima. Međutim, kao što je pretresno vijeće MKSJ – a zaključilo², Sud može prihvatiti predloženu činjenicu i u slučaju kada je strana pogrešno citirala stav presude ako je očito da se radi o greški i kada je drugoj strani potpuno jasno koji je bio namjeravani činjenični zaključak, te naravno ako su drugi kriteriji ispunjeni.

29. Primjenjujući ovaj kriterij, vijeće je odbilo da prihvati paragraf presude pretresnog vijeća u predmetu MKSJ *Tužilac protiv Nasera Orića* predmet br. IT-03-68, pod brojem 759 i 760, s obzirom da predložene činjenice nije bilo moguće identificirati u navedenoj presudi, tačnije činjenice pod paragrafima (759 i 760) u presudi su

² Odluka o presuđenim činjenicama u predmetu protiv *Vujadina Popovića i drugih*, predmet br. IT-05-88-T, od 26. septembra 2006. godine (III - A - 9).

drugačijeg sadržaja nego je navedeno u prijedlogu tužilaštva i tiču se olakšavajućih okolnosti na strani optuženog lica.

(f) Činjenica ne smije sadržavati kvalifikacije koje su u osnovi pravne prirode

30. U pogledu ovog kriterija načelno postoji saglasnost, da se njegovom primjenom treba onemogućiti prihvatanje činjenica koje u sebi sadrže pravnu kvalifikaciju. Ipak, u praksi se sreće veoma raznolik stav u vezi sa pitanjem, koja jezička formulacija u sebi sadrži pravnu kvalifikaciju. Međutim, bitno je istaći da sud, čak i u slučajevima kada se prihvate činjenice koje u sebi indirektno sadrže pravnu kvalifikaciju, nije vezano tom kvalifikacijom.

31. Imajući u vidu navedeni kriterij vijeće nije odbilo ni jednu činjenicu zbog navedenog kriterija.

(g) Činjenica se ne smije zasnivati na dogovoru strana u izvornom postupku

32. Ovaj kriterij podrazumijeva da je činjenica osporavana u ranijem dokaznom postupku. Dakle, činjenica koja je uzeta iz presude koja je rezultat sporazuma o krivnji ili dogovora da se određene činjenice smatraju nespornim u ranijem postupku ne ispunjavaju kriterije da budu prihvaćene kao utvrđene činjenice. Naime, njena dokazna vrijednost ne dostiže potrebni stepen uvjerljivosti da bi mogle rezultirati prebacivanjem tereta dokazivanja na suprotnu stranu.

33. Nijedna činjenica nije odbijena iz ovog razloga.

(h) Činjenica se ne smije odnositi na djela, ponašanje ili duševno stanje optuženog

34. Polazeći od prava na pravično suđenje, potrebno je da tužilac tokom dokaznog postupka uvjeri sudeće vijeće o istinitosti svoje teze. To znači da je potrebno dokazati, koja djela je optuženi učinio i kakav je bio subjektivni odnos učinioca prema tim djelima,

a taj odnos podrazumijeva pitanja koja se tiču uračunljivosti i krivnje.

35. U slučaju kada bi vijeće prihvatilo činjenice koje u sebi obuhvataju direktne inkriminacije za optuženog onda bi on došao u priliku da se brani od optužbi čime bi bila narušena presumpcija nevinosti.

36. Nijedna činjenica nije odbijena iz ovih razloga.

(i) Činjenica ne smije biti predmet tekućeg žalbenog postupka

37. Sud ne može prihvatiti činjenice kao utvrđene ako se iste osporavaju u žalbi. Eventualnu konfuziju mogu izazvati presude iz predmeta MKSJ u slučajevima kada žalbeni postupak još nije okončan. U tim okolnostima, mogu se kao utvrđene prihvatiti činjenice koje su utvrđene u prvostepenoj presudi i koje nisu osporene žalbom povodom koje apelacioni postupak još teče.

38. Međutim, presude iz kojih su uzete činjenice predložene u prijedlogu Tužilaštva bile su predmet žalbenog postupka tokom kojeg ili te konkretne činjenice nisu bile osporene ili je osporavanje bilo bezuspješno. Stoga, nijedna činjenica iz prijedloga tužilaštva nije odbijena po ovom kriteriju.

3. Sveobuhvatni test: Korištenje diskrecionog prava suda po pitanju utvrđenih činjenica

39. Nakon što je vijeće utvrdilo da svaka od predloženih činjenica pojedinačno zadovoljava sve prethodno navedene kriterije, vijeće je također uzelo u obzir da se prihvatanjem navedenih činjenica postigne balans između ekonomičnosti sudskog postupka s jedne, i prava optuženih na pravično suđenje s druge strane. Naime, čak i one činjenice koje su zadovoljile sve navedene kriterije, mogu biti odbijene prema diskrecionoj odluci vijeća ako one, kao cjelina, narušavaju pravo optuženog na pravično suđenje.

40. Iz svih gore navedenih razloga, prijedlog tužilaštva se prema članu 239. ZKP BiH prihvaća u obimu navedenom u dispozitivu ovog rješenja.

B. IZMJENE U IZRECI PRESUDE U ODNOSU NA ČINJENIČNI OPIS IZ OPTUŽNICE

41. Sud je, u odnosu na tačke 3. i 5. osuđujućeg dijela presude, načinio izmjene u činjeničnom opisu pri čemu je vodio računa da se i dalje radi o istom djelu, odnosno o istom događaju koji čini isti sklop činjenica sa svim svojim bitnim obilježjima koji predstavljaju obilježje jednog krivičnog djela, čime je objektivni identitet između optužnice i presude očuvan. Naime, sud je izvršio intervenciju u pogledu ostalih okolnosti koje samo pridonose tačnijem određivanju krivičnog djela, ne narušavajući integritet elemenata bića krivičnog djela u konkretnom slučaju.

42. Naime, sud je iz tačke 3. izostavio dio *“među kojima i zatvorenik Kosta Kalabić”*, nalazeći da se radi o dozvoljenoj intervenciji pretresnog vijeća u tom pravcu, čime je objektivni identitet optužnice očuvan.

43. Vezano za izmijenjeni dio činjeničnog opisa u tački 5. izreke presude, sud je postupanje optužene prema Lukić Jovi i Jeremić Vasiliju razdvojio, u smislu da je precizirao način izvršenja djela i saizvršilačkih radnji optužene, čime je objektivni identitet optužnice očuvan.

44. Sud je, dakle, obzirom na rezultat provedenih dokaza, precizirao činjenični opis u navedenim tačkama, dok će konkretna analiza odlučujućih dokaza biti u daljem obrazloženju u okviru naslova - **V. Ocjena dokaza**.

C. IZUZETAK OD NEPOSREDNOG IZVOĐENJA DOKAZA

45. U toku postupka, sud je u smislu odredbe iz člana 273. stav 2. ZKP BiH, dozvolio da se izvrši čitanje dokaza T-4, T-6, T-8, O-1, O-2 i O-5. Naime, odredbom člana 273. stav 2. ZKP BiH je propisano da se, izuzetno, zapisnici o iskazima iz istrage, mogu po odluci sudije, odnosno vijeća, pročitati i koristiti kao dokaz na glavnom pretresu i u slučaju ako su ispitane osobe umrle, što je situacija u konkretnom slučaju.

46. Imajući u vidu da u osvrtu stranaka na predlaganje navedenih dokaza nije bilo prigovora njihove zakonitosti, sud nije našao potrebnim da se detaljno osvrće

na taj aspekt predloženih dokaznih prijedloga, prevashodno imajući u vidu dokaznu snagu istih, obzirom da se na njima, ne može u odlučujućem dijelu zasnivati presuda, o čemu je sud neizostavno vodio računa.

D. Odstupanje od redoslijeda izvođenja dokaza
(Član 240. u vezi sa članom 261. stav 2. ZKP BiH)

47. U toku postupka, sud je donio odluku da se u smislu odredbe iz člana 240. u vezi sa članom 261. stav 2. ZKP BiH, odstupi od redoslijeda izvođenja dokaza. Naime, Tužilaštva BiH je podnijelo prijedlog broj T20 0 KTRZ 0000005 08 od 17.1.2012. godine, a imajući u vidu Informaciju Odjeljenja za podršku svjedocima od 16.1.2012. godine, da se promijeni redoslijed izvođenja dokaza na način da svjedoci Šišljagić Mile i Pavić Miro budu saslušani po prestanku smetnji za pristupanje na glavni pretres.

48. S tim u vezi, svjedoci Šišljagić Mile i Pavić Miro saslušani su putem videolinka u toku postupka predviđenog za izvođenje dokaza odbrane, i to svjedok Pavić 24.4.2012. godine, a svjedok Šišljagić 22.5.2012. godine.

E. Neprihvatanje dopune dokaznog postupka

49. Tužilaštvo BiH je 15.5.2012. godine, sudu dostavio prijedlog za izvođenje dokaza replike i dopunu dokaznog postupka u smislu odredbe iz člana 276. ZKP BiH, a koji se ogledao u saslušanju svjedoka Čajić Slavka i Rakić Mirka. U podnesenom prijedlogu tužilaštvo je navelo da navedeni svjedoci trebaju da opovrgnu tvrdnje odbrane da optužena nije bila na području Odžaka u maju i početkom juna 1992. godine. Navodi i da su oba svjedoka istovremeno oštećeni krivičnopravnim radnjama optužene, koje radnje nisu bile obuhvaćene optužnicom, jer svjedoci nisu bili poznati tužilaštvu u prilog čemu je tužilac dostavio i dvije službene zabilješke od 23.2. i 15.3.2012. godine. Zbog toga, tužilaštvo navodi da bi predloženi svjedoci istovremeno bili dopunski dokazni prijedlozi u smislu člana 276. ZKP BiH, nakon čega bi tužilaštvo preciziralo činjenični opis optužnice, slijedom čega, a rukovodeći se i načelima

efikasnosti i ekonomičnosti, predlaže da isti budu u cjelosti saslušani u fazi replike. Odbrana se protivila ovom prijedlogu optužbe navodeći da, obzirom na fazu postupka, predmetni dokazni prijedlozi nisu utemeljeni.

50. Slijedom toga, sud je na pretresu održanom 5.6.2012. godine, djelimično prihvatio prijedlog tužilaštva, međutim, istovremeno je naložio da će se tužilaštvo u ispitivanju predloženih svjedoka, ograničiti na pitanja vezano za alibi optužene, imajući u vidu da je to bio sadržaj dokaza odbrane optužene. Sud je napomenuo da trenutno nije u mogućnosti definisati koja su to pitanja, zbog čega će o tome voditi računa prilikom ispitivanja svjedoka, što je na pretresu 26.6.2012. godine i učinjeno.

51. Nadalje, vezano za drugi dio prijedloga, a koji se odnosio na prijedlog za dopunu dokaznog postupka, sud nalazi da bi, saslušanje svjedoka na okolnost postupanja optužene prema istima i, s tim u vezi, najavljenju izmjenu činjeničnog supstrata optužnog akta, imajući u vidu fazu postupka, predstavljalo izmjenu optužnice koja nije u skladu sa članom 275. KZ BiH. Naime, sud nalazi da bi to vodilo proširenju optužnice u smislu da bi ista bila potpuno novi optužni akt, a što bi na koncu rezultiralo i težim procesnim položajem optužene, zbog čega je predmetni prijedlog u tom dijelu valjalo odbiti kao neosnovan.

F. NASTAVLJANJE ODGOĐENOG GLAVNOG PRETRESA (ČLAN 251. STAV 2. ZKP BIH)

52. Tokom dokaznog postupka, između nastavaka glavnog pretresa od 30.6.2012. godine i 14.8.2012. godine, protekao je rok od 30 dana. S tim u vezi, stranke i odbrana su konstatovala da se ne protive probijanju roka od 30 dana između dva nastavka glavnog pretresa, kao i da ovu okolnost neće koristiti kao žabeni osnov u žalbi na prvostepenu presudu. Na nastavku glavnog pretresa 14.8.2012. godine, ponovo je otvoren glavni pretres, dok u smislu odredbe člana 251. stav 2. ZKP BiH, a uz saglasnog stranaka i odbrane u tom pravcu, sud nije ponovo izvodio dokaze već su svi ranije izvedeni dokazi prihvaćeni u ovom postupku.

G. VJEŠTAČENJE OŠTEĆENE STANKOVIĆ STOJE

53. Tužilaštvo je naredbom broj T20 0 KTRZ 0000005 06 od 13.4.2011. godine, naložilo timsko psihološko-psihijatrijsko vještačenje oštećene Stanković Stoje, nakon čega je tim vještaka u sastavu Mišković Mirjana i Dragišić Tatjana 27.4.2011. godine, dostavio nalaz i mišljenje (T-3). Vještaci su na nastavku glavnog pretresa 25.10.2011. godine, usmeno obrazložili nalaz i mišljenje, nakon čega je isti, na osnovu odredbe iz člana 270. stav 5. ZKP BiH, i prihvaćen kao dokaz.

54. Predmet vještačenja je bio usmeni razgovor sa oštećenom i proučavanje medicinske dokumentaciju o anamnezi bolesti oštećene, a sve u cilju utvrđenja stanja duševnog zdravlja oštećene, stepena bolesti i sposobnosti oštećene da svjedoči u postupku. Slijedom navedenog, mišljenje vještaka je da oštećena boluje od shizofrene psihoze hroničnog, dezintegrativnog toka, te da se ne može sa sigurnošću predvidjeti ishod i trajnost njene bolesti. Konačno su zaključili da oštećena nije sposobna da svjedoči u predmetnom postupku, te ukoliko bi dala iskaz pred sudom, njen iskaz ne bi bio vjerodostojan i potpun, zbog čega ista nije ni saslušana u predmetnom postupku.

H. ODLUKA O ISKLJUČENJU JAVNOSTI

55. Na nastavku glavnog pretresa održanom 18.10.2011, 13.12.2011, te 17.1.2012. godine, vijeće je zatvorilo sjednicu za javnost na okolnost predloženih dodatnih mjera za svjedoka AB2 (18.10.2011. godine) i svjedoke AB1 i AB3 (17.1.2012. godine), odnosno u dijelu svjedočenja svjedoka Rakić Đoke (13.12.2011. godine) radi zaštite ličnog i intimnog života oštećenih, a u smislu odredbe iz člana 235. ZKP BiH. Također, prilikom svjedočenja svjedoka AB2, javnost je isključena na dijelu njegovog svjedočenja kako bi se razmotrila određena pitanja u vezi sa statusnim podacima svjedoka, a kako se ne bi osujetila mjera zaštite koja mu je određena.

I. DODATNE MJERE ZAŠTITE ZA SVJEDOKE AB1, AB2 I AB3

(ČLAN 13. STAV 2. ZAKONA BiH O ZAŠTITI SVJEDOKA POD PRIJETNJOM I UGROĐENIH SVJEDOKA)

56. Na nastavku glavnog pretresa održanog 18.10.2011. godine, tužilaštvo je istaklo da svjedok AB2 traži dodatne mjere zaštite, na način da bude prisutan u sudnici, da svjedoči u prisustvu suda i svih učesnika u postupku uključujući i optuženu, ali da njegov lik bude zaštićen od javnosti. Kao argumentaciju za takav zahtjev, svjedok navodi da u svom iskazu pominje više osoba koje su učestvovala u njegovom zlostavljanju za vrijeme boravka u nekoliko zatočeničkih objekata na području sjeverne Bosne i te da od tih osoba osjeća strah. Dalje navodi da je porijeklom iz Hrvatske, gdje mu i dalje žive roditelji kao i većina osoba koje će spomenuti u svom iskazu. Također, svjedok u jednom dijelu svjedoči na okolnost seksualnog zlostavljanja tako da traži svjedočenje na način da se zaštiti njegov lik, jer će se na taj način zaštiti intima svjedoka. Odbrana se nije protivila predmetnom prijedlogu.

57. Slijedom saglasnih navoda stranaka, sud je donio rješenje o dodjeljivanju dodatnih mjera zaštite za svjedoka AB2, koji će svjedočiti iza paravana na način da će ga vidjeti stranke u postupku i branilac, dok će lik biti zaštićen od javnosti s tim da će svi čuti čist neizmijenjen glas svjedoka.

58. Svjedočenju svjedoka je prethodila njegova saglasnost o mjerama u tom pravcu.

59. Na nastavku glavnog pretresa 17.1.2012. godine, pojašnjavajući podneseni prijedlog u pogledu dodatnih mjera zaštite za svjedoka AB1 i AB3, tužilac je istakao da svjedok AB1 spreman da svjedoči u sudnici, da ne osjeća strah od optužene, spreman je da u njenom prisustvu svjedoči, ali obzirom da u svom iskazu pominje i druge osobe od kojih je bio zlostavljan, a koji će biti procesuirani u postupcima koje Tužilaštvo BiH vodi, ne želi da javnost zna za njegov lik i identitet. Navodi na neke od tih osoba i dalje žive na području na kojem on živi zbog čega bi mu mogla biti ugrožena sigurnost.

60. Pojašnjavajući dio prijedloga koji se odnosi na dodatne mjere zaštite za svjedoka AB3, tužilac je naveo da ovaj svjedok traži svjedočenje iz druge prostorije- svjedok ne želi da se susretne sa optuženom, boluje od PTSP-a, što je tužilaštvu

potvrđeno i od strane Službe suda za podršku svjedocima. Tužilac je naveo i da se svjedok boji svoje emocionalne reakcije tokom svjedočenja, te da je imao sličnu situaciju u jednom drugom predmetu u kojem je svjedočio, posljedica kojeg je bila agresivna reakcija prema optuženom u tom drugom postupku. Svjedok naime smatra da bi mu ta druga prostoriji omogućila kontrolu njegovih emocionalnih reakcija. Nadalje, tužilac je istakao i da svjedok insistira na tome da se njegov lik ne vidi od strane bilo koga u sudnici. Navodi da živi na području Odžaka u situaciji gdje se optužena često pojavljuje i smatra da bi to što bi se vidio njegov lik u odnosu prema optuženoj i ostalim koji su uključeni u izvršenje krivičnog djela, proizvelo za istog neugodnosti.

61. Odbrana je saglasna sa prijedlogom u pogledu predloženih mjera za svjedoka AB1, dok u pogledu dijela prijedloga koji se odnosi na dodatne mjere zaštite za svjedoka AB3, navodi da ne vidi nijedan racionalan razlog, jer su u iskazima iz istrage, objelodanjeni podaci svjedoka. Ističe i da je postojala ikakva namjera optužene da utječe na svjedoka, da bi do sada takva namjera vjerovatno bila realizirana. Naveo je i da nije ništa konkretno navedeno što bi se pravdalo dodatnim mjerama zaštite. S druge strane, navodi da nema egzaktnih dokaza vezano za postojanje PTSP-a, te da su se svi učesnici u postupku osvjedočili pozitivnim ponašanjem optužene u sudnici bilo da se radilo o svjedocima sa ili bez zaštite.

62. Na koncu, ne nalazi ništa razložno bitno da se za svjedoka AB3 pojačaju mjere, u odnosu na mjere za svjedoka AB1.

63. Na nastavku glavnog pretresa održanom 17.1.2012. godine, nakon saslušanja stranaka, a imajući u vidu saglasan prijedlog za dodatne mjere zaštite, vijeće je prihvatilo prijedlog tužioca Tužilaštva BiH da se u odnosu na svjedoka AB1 dodijele dodatne mjere zaštite u smislu da će svjedok AB1 svjedočiti neposredno u sudnici, ali iza paravana u odnosu na javnost. Javnosti nije bio dostupan lik ovog svjedoka, odnosno, slika iz sudnice nije bila objavljena u javnosti.

64. Vezano za predložene dodatne mjere za svjedoka AB3, na nastavku glavnog pretresa održanom 17.1.2012. godine, vijeće je najavilo da će, prije svjedočenja ovog svjedoka, a imajući u vidu nesaglasne prijedloge stranaka u tom pogledu, kao i činjenicu da o PTSP-u ne posjeduje relevantnu medicinsku dokumentaciju, prethodno obaviti razgovor sa svjedokom.

65. S tim u vezi, na nastavku glavnog pretresa 24.1.2012. godine, cijeneći

argumentaciju koju je na prethodnom pretresu istakla tužiteljica, i cijeneći navode odbrane u vezi s ovim prijedlozima, imajući u vidu da je u međuvremenu sudu dostavljena medicinska dokumentacija za ovog svjedoka, sud je prihvatio prijedlog tužilaštva te će se u odnosu na svjedoka AB3, pored mjere u vidu pseudonima, dodijeliti i dodatne mjere, svjedočenje iz druge prostorije sa distorzijom lika u odnosu na sudnicu izuzev članova vijeća.

66. Neposredno prije svjedočenja svjedoka AB1 i AB3, predsjednik vijeća je objasnio svjedocima prirodu, sadržaj i posljedice dodijeljenih mjera (prvobitnih i dodatnih), te je u pogledu primjene dodijeljenih mjera zaštite prethodila saglasnost navedenih svjedoka u tom pravcu.

**J. PRIHVATANJE ZAPISNIKA O ISPITIVANJU OSUMNJIČENE
TERZIĆ ALBINE BR. KT-RZ-1/03 OD 10.12.2007. GODINE OT DOBOJ**

67. Na nastavku glavnog pretresa održanog 27.3.2012. godine, vijeće je prihvatilo dokaz Tužilaštva BiH - Zapisnik o ispitivanju osumnjičene Terzić Albine br. KT-RZ-1/03 od 10.12.2007. godine, sačinjenog pred OT Doboju, kao dokaz tužilaštva broj T- 75.

68. Naime, na Zapisnik o ispitivanje osumnjičene sačinjenim pred Tužilaštvom BiH broj T20 0 KTRZ 0000005 08 od 18.4.11. godine (T-49), koji je uveden i prihvaćen kao dokaz tužilaštva na nastavku glavnog pretresa održanom 15.3.2012. godine, jasno su navedene odredbe člana 78. ZKP BiH, odnosno, posebno je konstatovano u poukama da se ovaj zapisnik može uvesti kao dokaz i bez saglasnosti optužene, dok je u sadržaju navedenog zapisnika jasno navedeno da je osumnjičena izjavila da u cjelosti ostaje kod zapisnika sačinjenog pred OT Doboju broj 1/03 od 10.12.2007. godine. Imajući u vidu sve ove pouke u skladu sa procesnim zakonom, zatim, činjenicu da je osumnjičena tada imala branioca prilikom saslušanja, a cijeneći sadržaj samog zapisnika, sud je prihvatio Zapisnik o ispitivanju osumnjičene Terzić Albine br. KT-RZ-1/03 od 10.12.2007. godine sačinjenog pred OT Doboju.

K. OBJAVA PRESUDE - ČLAN 286. STAV 1. (VRIJEME I MJESTO OBJAVLJIVANJA PRESUDE)

69. Članom 286. stav 1. ZKP BiH, propisano je : „Pošto je presuda izrečena, Sud će je odmah objaviti. Ako sud nije u mogućnosti da istog dana po završetku glavnog pretresa izrekne presudu, odložiti će objavljivanje presude najviše za tri dana i odrediti će vrijeme i mjesto objavljivanja presude“.

70. Dana 2.10.2012. godine, održano je ročište na kojem je odbrana završila sa izlaganjem svojih završnih riječi, a obzirom da sud nije bio u mogućnosti na istom ročištu izreći presudu, objavljivanje presude je odgođeno. Međutim, ročište za izricanje presude, a uz saglasnost stranaka i branioca, održano je 19.10.2012. godine, iz razloga što sud, zbog zauzetosti članova vijeća na drugim predmetima, nije bio u mogućnosti izreći presudu u zakonom predviđenom roku. Također, sud je cijenio i činjenicu da se u konkretnom slučaju ne radi o pritvorskom predmetu, iz kojeg razloga, dodatno, nije bilo nužnosti za hitnošću u postupanju u okviru navedenog.

IV. ZAVRŠNE RIJEČI

A. TUŽILAŠTVO BIH

71. U završnoj riječi tužilaštvo je istaklo da radnje koje je preduzela optužena Albina Terzić sadrže sva bitna zakonska obilježja krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. KZ BiH. U završnom obraćanju, tužilaštvo je dalo osvrt na provedene objektivne i subjektivne dokaze koji prema mišljenju tužilaštva na nesumnjiv način dokazuju da je optužena, djelujući zajedno tj. kao saizvršilac sa drugim pripadnicima Vojne policije HVO-a, na odlučujući način doprinjela izvršenju krivično djelo koje joj se optužnicom tužilaštva stavlja na teret, te je kao takva individualno odgovorna za nastale posljedice u smislu člana 29. i 180. KZ BiH.

72. Tužilaštvo BiH je predložilo da sudsko vijeće optuženu oglasi krivom i da joj izrekne adekvatnu kaznu u skladu sa svim okolnostima od utjecaja na visinu kazne. Tužilaštvo je ostavilo na ocjenu sudu olakšavajuće i otežavajuće okolnosti na strani optužene uz apostrofiranje činjenice da su inkriminisane radnje optužene bile usmjerene na povredu ličnog dostojanstva i da predstavljaju naročito uvredljivo i ponižavajuće postupanje spram žrtve, a koje su kod oštećenih prouzrokovale psihičke povrede i traume koje traju do

danas. Na kraju, tužilaštvo je predložilo da se u slučaju osuđujuće presude prema optuženoj odredi pritvor, a shodno noveliranoj odredbi člana 138. stav 1. ZKP-a BiH.

B. ODBRANA OPTUŽENE ALBINE TERZIĆ

73. U svom završnom obraćanju, branilac optužene Albine Terzić, advokat Tomislav Ljubić, osporavao je da je optužena Albina Terzić učinila krivično djelo koje joj se optužnicom stavlja na teret. U tom pravcu, branilac optužene je, prije svega, osporio primjenjivost KZ BiH *in concreto*, kao i pravu kvalifikaciju krivičnog djela. Isto tako, branilac je izvršio detaljnu analizu iskaza svjedoka i materijalnih dokaza optužbe i odbrane.

74. Na koncu, odbrana je na temelju svega iznesenog istakla kako Tužilaštvo BiH svojim dokazima nije uspjelo van svake razumne sumnje dokazati da je optužena počinila svaku pojedinu radnju iz optužnice, čime nije niti počinila krivično djelo koje je predmet optuženja, posljedično čemu odbrana predlaže da optužena bude oslobođena od optužbe.

V. OCJENA DOKAZA – OPĆENITO

75. Cijeneći izvedene dokaze pojedinačno i u njihovoj međusobnoj povezanosti, vijeće je odluku kao u izreci donijelo iz razloga koji slijede:

76. Prije svega, vijeća napominje da se prilikom ocjene dokaza rukovodio načelom slobodne ocjene dokaza iz člana 15. ZKP BiH, te vodeći računa o odredbi iz člana 290. stav 7. ZKP BiH, pri čemu ističe da se u donošenju odluke nije oslanjalo na dokaze koji nisu relevantni za presuđenje u ovom krivičnom predmetu. Osim relevantnosti, vijeće je neizostavno vodilo računa o zakonitosti i vjerodostojnosti cijenenih dokaza, uz napomenu da se u njihovoj ocjeni koncentrisalo samo na bitne elemente krivičnog djela za koje se optuženoj sudilo.

A. OSUĐUJUĆI DIO

77. Optužena Terzić Albini je oglašena krivom za izvršenje krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c) KZ BiH. Navedena odredba glasi:

„Ko kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije naredi ili učini koje od ovih djela:

*c) ubijanja, namjerno nanošenje osobi snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje (mučenje), **nečovječno postupanje**, biološke, medicinske ili druge znanstvene eksperimente, uzimanje tkiva ili organa radi transplantacije, nanošenje velikih patnji ili povreda tjelesnog integriteta ili zdravlja;*

....

kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.“

78. Imajući u vidu da je optužena oslobođena od optužbi za inkriminaciju iz člana 173. stav 1. tačka e) KZ BiH, sud se na ovom mjestu neće ni baviti ovom inkriminacijom, već će to učiniti u okviru oslobađajućeg dijela presude.

79. Iz citirane zakonske definicije proizilaze sljedeći **opći elementi krivičnog djela** Ratni zločin protiv civilnog stanovništva:

- i. Djelo počinioca mora biti počinjeno suprotno pravilima međunarodnog prava, na način da je počinjenje djela usmjereno protiv civilnog stanovništva, dakle osoba koje ne učestvuju u oružanom sukobu ili su položile oružje ili su onesposobljene za borbu, i koje su zaštićene odredbama Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata od 12.08.1949. godine;
- ii. Kršenje mora biti počinjeno u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije;
- iii. Djelo počinioca mora biti povezano sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom;
- iv. Počinilac mora narediti ili počiniti djelo.

80. Za postojanje citiranog krivičnog djela neophodno je da radnje izvršenja djela

pretstavljaju kršenje pravila međunarodnog prava, što ukazuje na blanketni karakter krivičnog djela.

81. Slijedom odredbe iz člana 173. KZ BiH, nije neophodno (nije uslov postojanja samog djela) da počinioc zna ili ima namjeru da krši međunarodnu normu (nije nužno da kršenje blanketnih propisa bude obuhvaćeno sviješću učinioca), već je dovoljno da njegovo ponašanje objektivno pretstavlja kršenje pravila međunarodnog prava, dok se kod preduzimanja konkretnih pojedinačnih radnji izvršenja, svakako mora cijeniti subjektivni odnos počinioca prema djelu što će sud u osvrtnu na posebne radnje izvršenja u okviru pojedinačnih tačaka optužnice (osuđujući dio) i učiniti.

82. Dakle, ova odredba se, između ostalog, temelji i na Ženevskoj konvenciji o zaštiti građanskih osoba za vrijeme rata od 12.8.1949. godine (Konvencija). Optužnica tereti optuženu da je postupala protivno odredbama člana 3. Konvencije (tzv. zajednički član 3. ženevskih konvencija iz 1949. godine). Pravila sadržana u članu 3. Konvencije smatraju se običajnim pravom i pretstavljaju minimalni standard od kojeg zaraćene strane nikada ne bi trebale odstupiti, a kojim se propisuje da:

„U slučaju oružanih sukoba koji nemaju međunarodni karakter, a koji izbiju na području jedne od visokih strana ugovornica, svaka zaraćena strana dužna je primjenjivati barem sljedeće odredbe: Prema licima koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, uključujući pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i osobe izbačene iz stroja zbog bolesti, rana, lišenja slobode ili bilo kojeg drugog razloga, u svakoj će se prilici postupati čovječno, bez ikakvog nepovoljnog razlikovanja utemeljenog na rasi, boji kože, vjeroispovijesti ili uvjerenju, spolu, rođenju ili imovinskom stanju ili bilo kojem drugom sličnom mjerilu.“

1. Djelo počinioca mora biti počinjeno suprotno pravilima međunarodnog prava

83. Dakle, neophodno je utvrditi primjenu međunarodnih pravila u inkriminiranom periodu. U predmetu MKSJ Tužilac protiv Tadića, broj: IT-94-1 (Žalbeno vijeće), navodi se: „Međunarodno humanitarno pravo primjenjuje se od početka oružanih sukoba sve do poslije prestanka neprijateljstava...“

84. Da bi se uopće utvrdilo kršenje pravila međunarodnog prava, neophodno je utvrditi protiv koga je radnja izvršenja djela bila usmjerena, odnosno, da li je radnja

usmjerena na posebnu kategoriju stanovništva zaštićenu zajedničkim članom 3. stav 1. ženevskih konvencija. Prema ovom članu pod pojmom „civil“ podrazumijevaju se i osobe koje ne sudjeluju direktno u neprijateljstvima, podrazumijevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i koji su onesposobljeni za borbu usljed bolesti, rana, lišenja slobode ili iz bilo kojeg drugog razloga. Dakle, jednim članom ne samo da je zaštićeno više kategorija osoba, već su te osobe i izjednačene u pogledu njihovog statusa.

85. Na osnovu izvedenih dokaza, naročito iskaza svjedoka, ovo vijeće je nedvojbeno utvrdilo da su sva lica, među kojima su i oštećeni, a koja su lišena slobode i zatvorena u osnovnu školu u Odžaku (među kojim Kurešević Mihajlo, Šišljagić Mile, AB1 i drugi) odnosno u Strolitu u Odžaku (Jeremić Vasilije i Lukić Jovo), uživali zaštitu u skladu sa odredbama citiranog zajedničkog člana 3. ženevskih konvencija.

86. S tim u vezi, nije prihvaćena teza odbrane da se radilo o ratnim zarobljenicima, te da je zatvaranje istih bilo opravdano vojnim potrebama.

87. Naime, na osnovu saglasnih iskaza svjedoka, za vrijeme oružanog sukoba u BiH na području općine Odžak, 8.5.1992. godine (odbrana je učinila nespornim datum počinjanja sukoba navodeći da je sukob počeo i prije ovog datuma) nakon što nisu uspjeli pregovori između kriznog štaba Novog Grada (općina Odžak), u kojem je pretežno naseljeno stanovništvo srpske nacionalnosti, i kriznog štaba Odžaka, rečeno je da na jednom unaprijed određenom mjestu, u prisustvu pripadnika HVO-a, na izlazu iz grada, mještani Novog Grada predaju naoružanje, što su i učinili, nakon čega im je bilo obećano da će biti sprovedeni na teritoriju pod kontrolom srpske vojske. Međutim, nakon toga, stanovništvo je razdvojeno, te su muškarci kamionima, a žene i djeca autobusima prevezeni i smješteni u prostorije osnovne škole u Odžaku i to muškarci u salu osnovne škole (bilo ih je oko 700), a žene i djeca su nakon što su par dana proveli u učionicama škole, smješteni u lokalnim kućama.

88. Dakle, ove osobe su bile izvan borbenog konteksta, slijedom čega se radilo o zaštićenoj kategoriji koja uživa zaštitu po odredbama zajedničkog člana 3. ŽK iz 1949.

89. Također, svjedoci Jeremić Vasilije i Lukić Jovo, iako nisu na identičan obrazac kao većina svjedoka koji su smješteni u prostorije osnovne škole, dovedeni u prostorije Strolita u Odžaku, uživaju zaštitu po ovoj odredbi. Naime, slijedom iskaza ovih svjedoka, vijeće je ustanovilo da su ova lica prilikom prvog kontakta sa

optuženom, tj. po njenom dolasku u prostorije Strolita, bili bez naoružanja i izvan borbenog konteksta, i to je odlučna činjenica koju je optužena morala znati. Obzirom na tu činjenicu, ovi svjedoci-žrtve su, već prilikom njihovog prvog kontakta sa optuženom, uživali zaštitu po zajedničkom članu 3. ženevskih konvencija.

90. U MKSJ predmetu Tužilac protiv Duška Tadića, predmet br. IT-94-1-T, Mišljenje i presuda, 7.5.1997.g, stav 616. se navodi "Čak i ako su bila pripadnici oružanih snaga ... ili su na drugi način učestvovala u neprijateljskim djelima prije zarobljavanja, takva lica bila bi smatrana 'pripadnicima oružanih snaga' koji su 'onesposobljeni za borbu lišenjem slobode'." Shodno tome, ova lica uživaju zaštitu pravila običajnog međunarodnog humanitarnog prava primjenljivih na oružane sukobe.

2. Kršenje mora biti počinjeno u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije

91. Kršenja pravila međunarodnog prava, optužnica stavlja u vremenski kontekst od 8.5.1992. godine pa do sredine jula iste godine u kojem periodu se odvijao oružani sukob u Bosne i Hercegovini.

92. S tim u vezi, a slijedom izvedenih dokaza, kao i utvrđenih činjenica, sud je utvrdio da je, u vrijeme obuhvaćeno optužnicom, egzistirao oružani sukob.

93. Izjašnjavajući se na navedenu okolnost, svjedoci optužbe saglasni su po pitanju početka sukoba na području općine Odžak. Naime, prisjećajući se tog događaja, naveli su da su 8.5.1992. godine, pod izgovorom da će ići na slobodnu teritoriju pod kontrolom srpske vojske u mjestu Miloševac, predali naoružanje nakon čega je uslijedilo razdvajanje muškaraca od žena i djece i odvoženje u prostorije osnovne škole u Odžaku. To se odigralo kao rezultat neuspjelih pregovora između kriznog štaba Odžaka s jedne, i Hrvatskog vijeća odbrane (HVO) s druge strane.

94. Tako naprimjer, svjedok Ninković Drago je u svom iskazu naveo da je 17. aprila napadnut Novi Grad od strane hrvatske vojske (HVO Odžak). Naveo je da je te prilike bio sa svojom jedinicom u okruženju napada. Nakon 18-20 dana, krizni štab zaraćene strane kojoj je on pripadao, je dogovorio sa kriznim štabom Odžaka da se ide na slobodnu teritoriju u Miloševac. Međutim, navodi da je negdje 7. ili 8. maja 1992. godine, formirana kolona, te da su na unaprijed određenom poljoprivrednom dobru predali naoružanje, da bi nakon toga bio formiran špalir vojske kojim su morali proći do

tvornice stočne hrane. Pred tom tvornicom su ih čekali kamioni i autobusi. Potom su muškarce potrпали u kamione, a žene i djecu u autobuse i odvezli ih u osnovnu školu u Odžaku. Naveo je da ih je tada sveukupno u školu dovedeno između 750-850. Muškarce su smjestili u fiskulturnu salu škole, a žene i djecu 1-2 dana na sprat u učionice, i nakon toga su ih rasporedili po privatnim kućama u Novom Gradu. U prostorijama osnovne škole je boravio oko 2 mjeseca.

95. Svjedok Tatić Nikola je u svom iskazu naveo da je u maju 1992. godine, živio u Novom Gradu. Naveo je da su se mještani 8.maja trebali iseliti, a potom se izmjestiti u Miloševac. Krenuli su, međutim, HVO ih je susreo i odveo u srednjoškolski centar u Odžaku gdje je u prostoriji fiskulturne sale škole proveo 60 dana.

96. Izjašnjavajući se na navedene okolnosti, svjedok AB1 je u svom iskazu naveo da je tokom aprila 1992. godine bio pripadnik Vojne pošte Derventa, koja je bila u sklopu TO Novi Grad. S tim u vezi, dužio je SMB uniformu i pušku M-48. Naveo je i da je HVO u dogovoru sa kriznim štabom formacije kojoj je i svjedok pripadao, zaključio pregovore a sadržaj kojih se odnosio na obavezu stanovništva da preda oružje, nakon čega im je bilo rečeno da će biti prebačeni na slobodnu teritoriju, u Miloševac. Međutim, na izlazu iz Novog Grada, HVO ih je zaustavio i oduzeo im naoružanje. Potom je naveo da su ih kod tvornice stočne hrane zaustavili, natovarili u kamione, i odvezli do Osnovne škole „Bratstvo i jedinstvo“. „One koji su prethodno bili naoružani“, misleći pri tome na vojnosposobne muškarce, smjestili su u fiskulturnu salu škole, a žene i djecu u učionice na spratu. U školi je boravio od 8.5. do 10.7.1992.godine.

97. Svjedok Dragojlović Vlado je u svom iskazu naveo da je 8.5.1992. godine postignut dogovor između Kriznog štaba Novog Grada i Odžaka. Sadržaj dogovora je bio da naoružanje, koje su mještani Novog Grada dobili od JNA kao pripadnici rezervnog sastava, predaju u reonu Odžaka i da bezbijedno napuste prostor opštine Odžak, u smislu da idu u selo Miloševac kod Modriče koje je bilo pod kontrolom tadašnje JNA i srpskih snaga. Dana 8. maja, u prijepodnevnim satima, svjedok je naveo da je bio na liniji odbrane sela iz pravca Osječka, gdje su trpili stalne napade Hrvatske vojske iz jedinice „Čavka“. Nakon što su linije pale, svjedok je došao u mjesto gdje se nalazila komanda, gdje je saznao da naoružanje koje su dužili, moraju predati u reonu Odžaka, što je i učinjeno. Dogovoreno je da prvo ide sanitet sa ranjenicima, zatim članovi kriznog štaba i onda ostali. Oružje su predali na ulazu u Novi Grad, u mjestu “Ratar” (početak industrijske zone). Na mjestu predaje oružja, prema

navodima svjedoka, zajedno su se nalazili pripanici hrvatske vojske i HVO-a. Izjašnjavajući se na okolnost kako je raspoznao različite uniforme navedenih formacija, naveo je da su pripadnici HVO imali šahovnicu na maslinastozelenoj površini sa jasno istaknutim natpisom "HVO", dok je Hrvatska vojska imala samo oznaku "HV". Potom su žene i djecu razdvojili od muškaraca da bi potom žene i djecu smjestili u autobuse, a muškarce u kamione, nakon čega su svi odvezeni u osnovnu školu "Bratstvo i jedinstvo" u Odžaku. Naveo je i da su po izlasku muškaraca iz kamiona, dočekali ih formirani špaliri vojnika koji su ih na putu do škole tukli. Nakon toga, muškarci su smješteni u salu osnovne škole, a žene na sprat iste škole, da bi nakon nekoliko dana, odveli žene u hrvatske i muslimanske kuće u Odžaku. U prostorijama osnovne škole je boravio do 10.7.1992. godine.

98. Svjedočeći na navedene okolnosti, na identičan način su se izjašnjavali i svjedoci Dervenić Vlado, Dervenić Borislav, Rakić Radojica i dr.

99. Sud nije imao razloga da navedenim iskazima ne pokloni vjeru. Svjedoci su se na predmetnu okolnost izjašnjavali objektivno, svako u okviru svoje percepcije posmatranja predmetnog stanja kojim su zatečeni. Pojedine razlike u iskazima su neznatne, a koje razlike su po mišljenju suda i logične i očekivane, imajući u vidu da je percepcija posmatranja navedenog rezultat više faktora posmatrača-životne dobi, prethodnog iskustva, kulturoloških razlika i dr.

100. Također, potkrepljujući dokazi na predmetu okolnost su i materijalni dokazi T-19, i T-20, slijedom kojih je, na teritoriji R BiH, u vremenskom kontekstu koji i optužnica obuhvata, proglašena neposredna ratna opasnost, odnosno ratno stanje, te T-24 u kojem su navedene okolnosti u vezi sa ratnim stanjem na području Odžaka u periodu od 18.4. do 30.5.1992. godine.

3. Djelo počinioca mora biti povezano sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom (alibi optužene)

101. Vezano za povezanost radnji optužene sa predmetnim oružanim sukobom odlučna je činjenica njenog statusa u vrijeme počinjenja krivičnog djela, odnosno u vrijeme predmetnog oružanog sukoba, tj. pripadništvo optužene formaciji vojne policije. S tim u vezi, materijalni dokazi T-17 i T-18 potvrđuju da je optužena u periodu 17.4.92. do 23.4.93. godine, prema vojnoj evidenciji Odjela za odbranu Odžak, bila

pripadnik 102. brigade Odžak, a što i optužena u iskazu pred Okružnim tužilaštvom u Doboju (dokaz T-75) potvrđuje.

102. Ono što je pri tome značajno jeste „da je postojanje oružanog sukoba u znatnoj mjeri utjecalo na sposobnost počinioca da počinio zločin, njegovu odluku da ga počinio, način počinjenja zločina ili cilj s kojim je počinjen“.³

103. Da je upravo optužena kritične prilike, sama, odnosno skupa sa drugim pripadnicima HVO-a, nečovječno postupala prema zatvorenim, vijeće se uvjerilo isključujući svaku razumnu sumnju o čemu će biti detaljnije riječi u osvrtu na pojedine radnje izvršenja.

104. Iako je odbrana optužene bila odbrana alibijem, u kojem pravcu su izvodili subjektivne i materijalne dokaze, za vijeće nije bilo dvojbe da je upravo optužena osoba koju su svjedoci identifikovali kao osobu koja je nečovječno postupala odnosno učestvovala u takvom postupanju prema civilima kritične prilike.

105. Naime, u to vrijeme, ispred formacije kojoj je optužena pripadala, pojavljivala se još jedna ženska osoba (prema nekim svjedocima još dvije ženske osobe) ali koje su oni mogli sasvim jasno razlikovati od optužene. Uglavnom su je opisivali kao uniformisanu osobu sa bijelim opasačem, srednje građe, plave kose, srednje dužine (svjedoci Kurešević Mihajlo, Dervenić Vlado, Dragojlović Vladi i drugi), neki su je poznavali od ranije (svjedok Pavić Miro i AB1), neki su saznali o njenom identitetu preko drugih osoba koji su je poznavali (svjedoci AB3, Dervenić Borislav, Rakić Radojica i drugi), dok su je neki poznavali kao „Ninu“ čije su pune identifikacijske podatke saznali po izlasku iz zatvoreništva (svjedoci Pajić Gojko, Ninković Drago).

106. Također, neki svjedoci su optuženu jasno i nedvojbeno prepoznali u sudnici (svjedoci Pajić Gojko, Dervenić Vlado, Rakić Đoko, Rakić Radojica, AB1, Rakić Mirko), dok se neki u tom pravcu nisu ni mogli izjasniti prevashodno zbog dužine proteka vremena od predmetnih događaja, dok je npr. svjedok Kurešević Mihajlo kao optuženu identifikovao osobu u publici.

³ Tužilac protiv Kunarca i drugih, predmet broj: IT-96-23 i IT -96-23/1 –A, presuda od 12.6.2002. godine, stav 58

107. Međutim, za sud takva identifikacija optužene nije ni bila od presudnog značaja budući da prepoznavanje optužene u sudnici pretstavlja sastavni dio iskaza svjedoka, a ne posebne radnje dokazivanja u okviru istražne radnje prepoznavanja osoba (čl. 85. stav 3. ZKP BiH), te je sud na taj način i pristupio vrednovanju tog dijela iskaza.

108. Naime, kada je riječ o prepoznavanju optužene u sudnici, svjedoci bi, opisujući inkriminirani događaj, samoinicijativno i spontano pokazali u pravcu optužene, odnosno, na upit tužioca bi se u tom pravcu izjasnili, što je, potom, od strane predsjednika vijeća i konstatovano na zapisnik, pa je i jasno da se u konkretnoj situaciji, ne radi o prepoznavanju optužene u smislu člana 85. ZKP BiH.

109. Međutim, odbrana je, naime, izvođenjem subjektivnih dokaza - svjedočenje svjedoka Mihalj Marije, Mandić Tomislava i Belaj Štefice, te materijalnih dokaza O-8, O-9, O-11, dokazivala alibi optužene za vremenski kontekst koji optužnica obuhvata.

110. Svjedokinja Belaj Štefica je koncem 1992. godine bila službenik Crvenog krsta (CK) Kutjevo, RH. U svom iskazu je navela da je među izbjeglicama koje su iz Odžaka iz BiH došle 21.4.1992. godine u Kutjevo, bila i optužena, koja je te prilike iz BiH došla sa svojom majkom. Nadalje je navela da su se te izbjeglice, nakon što su im uručeni izbjeglički kartoni, smještali po privatnim kućama. Optužena je bila smještena u kuću Marije Mihalj, dok je njena majka bila smještena u kuću porodice Mikešić. Nadalje je navela da je bilo uobičajeno da osobe koje su posjedovale izbjegličke kartone, među njima i optužena, uvijek samostalno dolaze po hranu, što je bio slučaj i sa optuženom, međutim, da hrana po tom osnovu nije dijeljena svakodnevno. Nadalje je navela da su zaključno sa 26.6.1992. godine, Kutjevo napustile izbjeglice iz Odžaka, međutim, svjedokinja se nije mogla precizno izjasniti kada je Kutjevo napustila i optužena, navodeći da se sjeća da je optužena napustila Kutjevo prije nego je to učinila njena majka.

111. Pojašnjavajući sadržaj dokaza O-11 budući da je ova svjedokinja autor istog, navela je da je datum naveden u vrhu dokumenta (21.4.1992. godine) – datum dolaska lica sa spiska iz Odžaka u Kutjevo (pod r. br. 1. navedeno je ime optužene), dok datum 26.6.1992. godine, označava odlazak iz Kutjeva posljednje grupe lica koja su po navedenom osnovu primali pomoć od CK (slijedom dokaza, to se odnosi na lica pod r. br. 3. i 4 dokaza).

112. Nadalje, svjedok Marija Mihalj, koja je u toku 1992. godine bila

volonterka u CK u Kutjevu, u svom iskazu je potvrdila navode da je optužena, po dolasku iz Odžaka u aprilu 1992. godine, u njenoj porodičnoj kući u Kutjevu provela od 1,5 do 2 mjeseca. Navela je i da se sa optuženom, po njenom dolasku u Kutjevo, do odlaska 4.6.1992. godine, družila svakodnevno, te da je u to vrijeme nikad nije vidjela u vojničkoj uniformi. Također, navela je i da joj se optužena u to vrijeme nikad nije povjerila ili saopćila da je tokom dana išla u Odžak i slično, kao i da u to vrijeme nije bilo situacija da je optužena bila odsutna iz Kutjeva na period od 1-2 dana. Prisjeća sa da su dana 4.6.1992. godine, zajedno sa Mandić Tomislavom, svjedokinja i optužena, krenule za Požegu, kako bi se, potom, optužena uputila za Odžak, međutim, da su na tom putu, na području Požege, imali saobraćajnu nesreću. Prisjeća se da je to bilo upravo tog datuma (4.6.1992. godine), obzirom da se dva dana nakon tog događaja (6.6.1992. godine) oženio svjedok Mandić Tomislav, na čijem vjenčanju je svjedokinja bila kuma. Navela je i da se u vezi sa tim događajem vodio postupak na sudu, međutim, da svjedokinja i svjedok Mandić nisu optuženu naveli kao jednu od prisutnih u vozilu u to vrijeme obzirom da je morala ići i da kasnije, kada postupak bude vođen, imajući u vidu sveukupnu situaciju, neće ni biti dostupna.

113. Navedene činjenice na okolnost objektivnog događaja saobraćajne nesreće, potvrdio je svjedok Mandić Tomislav, vezujući, također, datum saobraćajne nesreće sa datumom svoje svadbe, kako je to i svjedokinja Mihalj Marija posvjedočila. Također, dokazom O-8 odbrana je učinila nespornim čin vjenčanja svjedoka Mandića na navedeni datum.

114. Međutim, analizirajući iskaze svjedoka Štefice Belaj, Marije Mihalj i Mandić Tomislava, kao i navedenih materijalnih dokaza odbrane, te dovodeći ih u vezu sa iskazima svjedoka – oštećenih, koji su saglasno, sa manjim, očekivanim i logičnim odstupanjima, načinili vezu između identifikacije optužene u inkriminirano vrijeme i njenog postupanja u prostoriji osnovne škole u Odžaku i Strolitu u vezi sa inkriminacijama iz osuđujućeg dijela presude (sud se posebno osvrnu na identifikaciju optužene od strane oštećenih u paragrafu broj 105), sud je zaključio da je upravo optužena osoba koja je, na način pobliže opisan u tačkama 1-5 osuđujućeg dijela presude, počinila predmetne inkriminacije.

115. Naime, period koji optužnica obuhvata je 8.5.1992. godine i isti se vremenski proteže do sredine jula 1992. godine, a izjašnjavajući se na okolnost prisustva i učešća optužene predmetnim inkriminacijama u sali osnovne škole u Odžaku, svjedoci

optužbe (Dragojlović Vlado, Dervenić Vlado i drugi) su saglasno naveli da optuženu nisu ni vidjeli netom po njihovom dolasku u prostorije, nego nakon 5-7 dana.

116. Nadalje, događaj iz tačke 5. osuđujućeg dijela presude (tačka 6. optužnice), svjedok Jeremić Vasilije veže za početak juna 1992. godine, dok svjedok Lukić Jovo kao datum zarobljavanja navodi 29.5.1992. godine, nakon čega je istakao da je odveden u Silos u Modriči, a potom i na druge lokacije, a na kraju i u Strolit u Odžaku gdje je zatekao druge zatvorenike. Također, neki svjedoci, među kojima Dragojlović Vlado i Šišljagić Mile su saglasno naveli da su iz prostorija osnovne škole neke osobe odvedene u Strolit, pri čemu svjedok Dragojlović Vlado navodi da se radilo o oko 50 osoba koje su bile „ekstremi“, dok je svjedok Kurešević Mihajlo naveo da su u školi bili „manji zločinci“, a u Strolitu „veći zločinci“, odnosno osobe čiji su članovi porodica bili u „četnicima“ u Drugom svjetskom ratu. Potkrepljujući dokaz na ovu okolnost je i materijalni dokaz T-24.

117. Izjašnjavajući se na okolnost udaljenosti na relaciji Kutjevo-Odžak, svjedoci Mihalj Marija i Mandić Tomislav, naveli su da se radi o ukupno 60-70km.

118. Slijedom navedenog, vijeće je zaključilo da odbrana optužene alibijem nije uspješno održana, poklonivši vjeru iskazima oštećenih da je upravo optužena osoba koja je predmetne inkriminacije iz tački 1-4 osuđujućeg dijela presude i počinila. Vijeće ne isključuje mogućnost da je optužena, slijedom iskaza svjedoka Belaj, Mandić i Mihalj u periodu 21.4.1992. godine pa do 4.6.1992. godine, boravila na lokalitetu Kutjeva, našavši da su svjedoci objektivno govorili o događajima koji su im i mogli biti poznati, međutim, zaključilo je da je optužena, najmanje u periodu od sredine maja 1992. godine, pa sve do sredine jula iste godine, povremeno dolazila u prostorije osnovne škole. Prihvatajući iskaze navedenih svjedoka na navedene okolnosti, vijeće zaključuje da je i objektivno bilo moguće, obzirom na relativno kratku udaljenost na relaciji Kutjevo-Odžak, da se optužena, povremeno, udalji sa lokaliteta Kutjeva i dođe u Odžak, kako bi učestvovala u predmetnim događajima u osnovnoj školi. Pri tome, vijeće je našlo da prisustvo optužene u Strolitu (tačka 5 osuđujućeg dijela presude) nije ni bilo obuhvaćeno odbranom alibijem, obzirom da, kako je i naprijed navedeno, predmetne događaje svjedoci i vežu za početak juna 1992. godine, kada i optužena, slijedom svoje odbrane, tvrdi da je iz Kutjeva došla u Odžak.

119. Slijedom navedenog, jasno proizilazi da je postojanje oružanog sukoba u

znatnoj mjeri utjecalo na sposobnost i odluku optužene da počini zločin, kao i na sam način počinjenja zločina. Naime, optužena je kao pripadnik vojne policije u okolnostima navedenog oružanog sukoba, stekla osjećaj nadmoćnosti, dominacije, kao i osjećaj odsustva bilo kakve odgovornosti u postupanju prema zatvorenicima, obzirom da je otvoreno demonstrirala nadmoć i da je imala kontrolu nad civilima-žrtvama. Na taj način mogla je i ostvariti predmetne inkriminacije bez straha od posljedica i odgovornosti koju bi sigurno snosila u okolnostima odsustva oružanog sukoba.

4. Počinilac mora narediti ili počiniti djelo

120. Kada je riječ o ovom elementu, vijeće će isti elaborirati u osvrtu na svaku pojedinačnu tačku osuđujućeg dijela presude, prevashodno kroz identifikovanje relevantnih dokaza, navođenje njihovog sadržaja, dovođenja u pojedinačnu i međusobnu vezu, te konačno njihovom kritičkom ocjenom.

VI. NEČOVJEČNO POSTUPANJE

121. KZ BiH ne definiše „nečovječno postupanje“ iz člana 173. tačka c) KZ BiH. Međutim, praksa Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) nudi mnogobrojne primjere tih konkretnih krivičnih djela i to: sakaćenje ili nanošenje teških tjelesnih povreda⁴; premlaćivanje i druge nasilne radnje⁵; nanošenje teških ili ozbiljnih povreda⁶; teške povrede tjelesnog ili duševnog integriteta⁷; ozbiljan napad na ljudsko dostojanstvo⁸; prisilni rad koji je izazvao tešku duševnu ili tjelesnu patnju ili povredu, ili je radnja predstavljala ozbiljan nasrtaj na ljudsko dostojanstvo⁹; deportacija i prisilno

⁴ Vidjeti predmet *Kvočka i dr.*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, broj IT-98-30/1, paragraf 208.

⁵ Ibid, paragraf 208.

⁶ Vidjeti predmet *Kordić i Čerkez*, presuda Žalbenog vijeća MKSJ, broj IT-95-14/2, paragraf 117.

⁷ Vidjeti predmet *Blaškić*, presuda žalbenog vijeća MKSJ, broj IT-95-14 paragraf 239. predmet *Krstić*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, broj IT-98-33 paragraf 523.

⁸ Vidjeti predmet *Vasiljević*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 239-240.

⁹ Vidjeti predmet *Naletilić i Martinović*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragrafi 271, 289, 303.

premještanje grupa civila¹⁰; prisiljavanje na prostituciju¹¹ i nestajanje ljudi pod prisilom¹².

122. Prvostepeno vijeće MKSJ u predmetu Delalić i dr. ponudilo je, definiciju pojma „nečovječno postupanje“, u kojoj se kaže: „... namjerna radnja ili propust, tj. radnja koja nanosi tešku duševnu ili tjelesnu patnju ili povredu ili pretstavlja ozbiljan nasrtaj na ljudsko dostojanstvo“, što dakle, podrazumijeva sljedeća bitna obilježja ovog krivičnog djela:

- da su ta radnja ili propust prouzrokovali tešku duševnu ili tjelesnu patnju ili ozljedu, odnosno da predstavljaju težak napad na ljudsko dostojanstvo;
- da su radnju ili propust namjerno izvršili optuženi ili lice odnosno lica za čije radnje i propuste optuženi snosi krivičnu odgovornost.

123. Kako bi se procijenila težina nekog djela, nužno je razmotriti sve činjenične okolnosti. Neke od tih okolnosti mogu na primjer biti: karakter radnje ili propusta, kontekst u kojem su se oni dogodili, lične prilike žrtve uključujući starost, pol i zdravstveno stanje, kao i fizičke, psihičke i moralne posljedice tog čina za žrtvu.

124. Patnje koje dotična radnja nanosi žrtvi ne moraju biti trajne, dovoljno je da su stvarne i ozbiljne¹³. Svjedoci-žrtve su bili izloženi premlaćivanju, maltretiranju, i drugim oblicima zlostavljanja na način da su u bilo koje vrijeme, od strane optužene i drugih lica izvođeni i premlaćivani, odnosno da je prema istima postupano uz odsustvo poštovanja prema zaštićenim licima, svjesno upravljeno na degradiranje njihovog dostojanstva, suprotno osnovnim načelima međunarodnog prava. Vijeće je slijedom izvedenih dokaza zaključilo da je u fiskulturnoj sali osnovne škole vladala atmosfera straha, potaknuta stalnim maltretiranjem zatočenika. Bivši zatvorenici koji su svjedočili pred pretresnim vijećem su detaljno opisali djela fizičkog nasilja i psihološkog zlostavljanja koja su pretrpjeli ili vidjeli u sali osnovne škole tokom svog zatočeništva. Mnogi od njih čak i danas osjećaju fizičke i psihičke traume zbog ovih iskustava.

125. S druge strane, vijeće je ustanovilo da su lica koja su ih držala u zatočeništvu, među njima i optužena, imali dominirajući položaj i moć spram žrtava, da su u toj

¹⁰ Vidjeti predmet *Kupreškić i dr.*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 566.

¹¹ Ibid, paragraf 566.

¹² Ibid, paragraf 566.

atmosfera iskoristili taj svoj povlašteni status spram žrtava kako bi ih malteritali, naročito degradirali njihovo dostojanstvo.

126. Nesumnjivo je i da su žrtve bile u stanju očaja, potčinjenosti, beznađa, straha za vlastiti život, koji su svakako izvan uobičajenih ljudskih iskustava, te da iste ispunjavaju standard zahtijevan definicijom predmetnog djela.

127. *Mens rea (subjektivni element)* za nečovječna djela iz ovog člana zadovoljen je kada je počinitelj u trenutku činenja ili nečinjenja imao namjeru da nanese tešku tjelesnu ili duševnu patnju ili da izvrši težak napad na ljudsko dostojanstvo žrtve, ili ako je znao da će to njegovo činenje ili nečinjenje vjerovatno prouzrokovati tešku tjelesnu ili duševnu patnju ili teški napad na ljudsko dostojanstvo i ponio se sa bezobzirnomo nepažnjom prema tome¹⁴, što je vijeće, na strani optužene i utvrdilo.

128. Također, pri tome se vijeće rukovalo i kriterijima MKSJ u predmetu *Kunarac, Kovač i Vuković*¹⁵ gdje se navodi "Za krivično djelo povrede ličnog dostojanstva nužno da je optuženi znao da njegovo djelo ili propust *može* imati za posljedicu teško poniženje, degradaciju ili na drugi način povrijediti ljudsko dostojanstvo. [Z]a krivično djelo povrede ličnog dostojanstva nužna [je] sam[o] svijest o 'mogućim' posljedicama terećenog djela ili propusta".

129. Zatim, u predmetu, *Aleksovski*¹⁶: "Što se tiče potrebnog stepena *mens rea*-e, . . . optuženi je morao počiniti djelo za koje se tereti sa namjerom da ponizi žrtvu ili je izvrgne ruglu. Iako nije neophodno da je počinitelj postupio s izričitom namjerom da ponizi žrtvu ili da je podvrgne ponižavajućem postupku, on je morao biti svjestan predvidljivih i logičkih posljedica svojih postupaka".

¹³ Vidjeti predmet *Krnojelac*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 131.

¹⁴ Ibid, paragraf 132.

¹⁵ Žalbeno vijeće, 12. juni 2002., paragraf 164-166

¹⁶ Pretresno vijeće, 25. juni 1999., paragraf 56

A. SAIZVRŠILAŠTVO –ČLAN 29. U VEZI SA ČLANOM 180. KZ BiH

130. Tačkom 1, 4 i 5 osuđujućeg dijela presude, optužena je oglašena krivom da je zajedničkim djelovanjem sa drugim osobama, nečovječno postupala prema zatvorenim civilima.

131. Član 29. KZ BiH glasi:

“Ako više osoba, učestvovanjem u učinjenju krivičnog djela ili preduzimajući što drugo čime se na odlučujući način doprinosi učinjenju krivičnog djela, zajednički učine krivično djelo, svaka od njih kaznit će se kaznom propisanom za to krivično djelo.”

132. Dakle, saizvršilaštvo podrazumijeva učestvovanje više lica u izvršenju jednog krivičnog djela pri čemu svako pojedinačno, i to na odlučujući način, doprinosi ostvarenju zabranjene posljedice.

133. Slijedom izvedenih dokaza, prevashodno iskaza oštećenih, sud je utvrdio da je radnje iz tački 1, 4 i 5 osuđujućeg dijela presude, optužena učinila kao saizvršilac, pri čemu je na odlučujući način doprinijela zajedničkom ostvarenju zabranjenje posljedice. Dakle, sud je nedvojbeno utvrdio da je u okolnostima kada je optužena učestvovala u organizaciji logorske svadbe (tačka 4 osuđujućeg dijela) odnosno udaranja zatvorenih civila (tačke 1 i 5 osuđujućeg dijela) bila prisutna predmetnim događajima, da je u predmetnim događajima uzela aktivno učešće, da je svojim ponašanjem i djelovanjem afirmativno doprinosila izvršenju djela do kraja pri čemu je njena volja za prouzrokovanjem zabranjene posljedice očuvana. U situaciji kada optužena djelo poduzima u prisustvu drugih pripadnika HVO-a, njihovo prisustvo povećava stepen straha na strani žrtve u tim okolnostima, dok na strani optužene učvršćuje odluku da, uz svijest o zajedničkom djelovanju, djelo sprovede do kraja.

134. Dakle, kada je riječ o ocjeni njenog ponašanja saizvršilačkim, sud je zaključio da je isti bio u takvoj objektivno-subjektivnoj vezi sa ponašanjima ostalih saizvršilaca, čineći sa istim jedinstvenu, čvrstu cjelinu. S tim u vezi, radnje koje je optužena počinila odigrale su se u kontinuitetu do kraja događaja, pri tome projektujući odlučujuću cjelinu u ostvarenju zabranjene posljedice i postajući tako njihov zajednički element. Bez uloge optužene, ne bi ni bilo moguće djelo počinuti, što mu i daje karakter odlučujućeg doprinosa.

135. Također, sud je našao optuženu individualno krivom u skladu sa članom 180. stav 1. KZ BiH¹⁷. Podijeljena su, naime, stajališta, da li navedena odredba materijalnog zakona predstavlja individualnu krivičnu odgovornost (nasuprot komandne odgovornosti odnosno odgovornosti za djela drugih) ili udruženi zločinački poduhvat.

136. Sud je našao da, u konkretnom, saizvršilačke radnje optužene korespondiraju sa odredbom iz člana 180. stav 1. KZ BiH, nalazeći da je optužena individualno odgovorna za počinjena djela.

i. TAČKA 1 OSUĐUJUĆEG DIJELA PRESUDE

137. Tačkom 1 optužena je oglašena krivom da je nečovječno postupala prema civilima srpske nacionalnosti – Šišljagić Mili i Rakić Stanku, koje je sa još jednim pripadnikom HVO-a, izvela iz fiskulturne sale u hodnik škole, nakon čega ih je u prisustvu tog pripadnika HVO-a, udarala policijskom palicom po ramenima i glavi, kojom prilikom je Šišljagić Mile od strane optužene zadobio četiri udarca.

138. Na predmetnu okolnost svjedočili su svjedoci Šišljagić Mile, Kurešević Mihajlo, Rakić Radojica, Rakić Đoko, te je pročitana iskaz Šišljagić Miloša (T-6).

139. Opisujući predmetni događaj, svjedok Šišljagić Mile je u svom iskazu naveo da su kritične prilike Golubović i Nina tražili od Šišljagić Miloša da kaže “ko ti je komšija s desne”, a potom “...s lijeve strane” misleći pri tome na poziciju kako su stajali jedan pored drugog, nakon čega su osobe koje je Miloš i identifikovao kao takve i izvedene ispred sale. Te prilike su, pored svjedoka Šišljagić Mile, izvedeni i Rakić Stanko i Bogdanović Miloš. Potom su izašli u hodnik, i stajali su postrojani u red, nakon čega je optužena počela da ih ispituje. Ukoliko nisu priznali šta ih je pitala, udarila bi ih milicionerskom palicom po ramenu i glavi. Naveo je da bi optužena u toj prilici udarala “gdje god bi smislila”, po glavi, i ukoliko bi podigao ruku. Te prilike je svjedok od optužene dobio četiri udarca. Naveo je i da je optužena udarala, ali ne i muškarac koji

¹⁷ Član 180. stav 1. KZ BiH glasi: Osoba koja planira, naredi, učini ili podstrekava ili pomaže u planiranju, pripremanju ili učinjenju krivičnih djela iz člana 171. (*Genocid*), 172. (*Zločini protiv čovječnosti*), 173. (*Ratni zločin protiv civilnog stanovništva*), 174. (*Ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika*), 175. (*Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika*), 177. (*Protupravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja*), 178. (*Protupravno oduzimanje stvari od ubijenih i ranjenih na ratištu*) i 179. (*Povrede zakona ili običaja rata*) ovog zakona, kriva je za to krivično djelo. Službeni položaj *bilo kojeg lica*, bilo da se radi o šefu države ili vlade, ili o odgovornoj službenoj osobi vlade, ne oslobađa takvu osobu *krivice* niti utječe na ublažavanje kazne.

je bio s njom – “kad smo izvedeni u hodnik, nije on nikog tuk'o, već je tukla ženska”. Izjavio je i da je Rakić u toku udaranja od strane optužene pokušao da podigne ruku, na što je on reagovao i uhvatio ga za ruku kako bi je spustio govoreći mu “nemoj, ubiće te posve”, obzirom da im je još od ranije rečeno da ne smiju dizati ruke (dok ih udaraju). Slijedom iskaza svjedoka, predmetni događaj je trajao oko 10 minuta. Od tih udaraca je trpio bolove u predjelu zatioka glave, te da mu je u predjelu vrata bilo modro, ali da to nikom nije smio reći.

140. Svjedočeci na predmetnu okolnost, svjedok Kurešević Mihajlo je naveo da se kritične prilike na vratima fiskulturne sale pojavio Golubović Ante i optužena. Nadalje je naveo da je lično optužena pokazala na trojicu osoba koje su tada trebale izaći ispred sale, a što se odnosilo na Šišljagić Milu, Bogdanović Miloša i njegovog punca - Rakić Stanku, i koji su potom, zajedno sa optuženom i Golubovićem i izašli, nakon čega su se vrata sale zaključala. Po ponovnom povratku u salu izvedenih, bili su vidljivo pretučeni, modri, on im je lično stavljao hladne obloge na otečena mjesta. Po povratku, punac mu se požalio da ih je optužena tukla palicom, i da je u jednom trenutku kada je optužena zamahnula da ga udari, Stanko palicu rukom uhvatio, nakon čega mu je optužena preotela palicu i potom su prisutni muškarci rekli da će oni da “to dovrše” misleći pri tome da ga nastave udarati. Od tih udaraca, Stanko nije imao nekih “ozbiljnih lomova”, ali je imao modrice u predjelu bubrega i butova.

141. Svjedok Rakić Đoko je u svom iskazu naveo da je od svog oca – Rakić Stanka saznao da je kritične prilike, nakon što je optužena lično prozvala njegovog oca, da je on izašao izvan sale, nakon čega ga je optužena počela udarati, ali da se on branio i nije se dao udarati. U tom trenutku je neko naišao i rekao joj “što udaraš starog čovjeka”, nakon čega ga je prestala udarati.

142. Potkrepljujući dokaz na objektivni učin djela je i dokaz T-6. Naime, svjedok Šišljagić Miloš je u ovom iskazu naveo da je jedne prilike iz sale izveden sa grupom od 4-5 ljudi, i da je te prilike tučen drvenom toljagom po leđima i po vratu, te da je tučen od strane uniformisanih vojnika među kojim nikog nije poznavao.

143. Sud je navedene iskaze ocijenio vjerodostojnim. Iskazi navedenih svjedoka su u bitnom saglasni i dopunjujući upravo u mjeri različite percepcije predmetnog događaja.

Naime, svjedok Šišljagić Mile govori o doživljenom, jasno identifikujući optuženu kao vinovnika njegovog stradanja i stradanja oštećenog Rakića za predmetni događaj iz optužnice. On jasno i nedvojbeno opisuje da optužena sa još jednim licem dolazi po njega i još dvojicu osoba, da ih izvode ispred sale, i da je potom optužena osoba koja njega udara i govori o pretrpjeloj posljedici. S druge strane, svjedok Kurešević o stradanju Rakić Stanka i Šišljagić Mila saznaje posredno od svog punca - Rakić Stanka i upravo tako događaj i reproducira pred sudom-bez namjere da bilo šta doda što bi eventualno bilo otežavajuće po optuženu. Također, svjedok Kurešević, koji cijeli tok događaja koji se odvija u sali aktivno posmatra, decidno opisuje ko ulazi u salu kritične prilike, ko izlazi i ponašanje optužene u vezi s tim, zatim, opisuje izgled Rakić Stanka po njegovom povratku u salu jer je i bilo prirodno da stanje istog i percipira obzirom da mu je punac. Svjedok Rakić Đoko o cjelokupnom događaju svjedoči na osnovu posrednih saznanja, tako da je iskazu ovog svjedoka sud i poklonio vjeru kao potkrepljujućem dokazu.

144. Slijedom navedenog, sud je zaključio da je optužena poduzela opisane saizvršilačke radnje, da je poduzela djelo sa sviješću i htijenjem, čime je postupala kao umišljajni izvršilac istog. Zaključak o obliku i stepenu subjektivnog odnosna optužene spram djela vijeće donosi temeljem toga što je utvrdilo da je optužena znala po koga dolazi i s kojim zadatkom, potom izvodi oštećene vani, i u prisustvu drugog pripadnika HVO-a, poduzima zabranjenu radnju sa znanjem da je ista zabranjena, dok prisustvo drugog vojnika stimuliše i podupire optuženu da djelo izvrši do kraja.

145. Pri ovome, sud se rukovodio i činjenicom da poniženje navedenih žrtava u smislu povrede njihovog dostojanstva nije temeljilo na subjektivnoj percepciji djela od strane žrtava, već se rukovodilo objektivnim kriterijima koji se ogledaju u činjenici da je djelo usmjereno prema nezaštićenim licima, čak i osobama starije životne dobi, istovremeno prema osobama kod kojih je intenzitet straha dodatno naglašen konstantnom atmosferom neizvjesnosti i beznađa u kojoj su se nalazili, što je optuženoj morali biti poznato, odnosno da je djelo koje je u ovakvim okolnostima poduzela, bilo obuhvaćeno njenom sviješću o mogućim posljedicama njenih postupaka na degradaciju dostojanstva žrtava.

ii. TAČKA 2 OSUĐUJUĆEG DIJELA PRESUDE

146. Tačkom 2 optužena je oglašena krivom da je nečovječno postupala prema zatvoreniku pod pseudonimom "AB 1", ponižavajući ga, na način što mu je prolazeći pored njega u momentu kada se isti upisivao u spisak zatvorenika, uputila riječi: "Imaš lijep rukopis, ali si spor", nakon čega ga je ošamarila.

147. Na predmetnu okolnost svjedočili su svjedoci AB1, AB3, Dragojlović Vlado, Pajić Gojko i Rakić Đoko.

148. Svjedok AB1 je u svom iskazu naveo da je u momentu kada je zajedno sa još dvije osobe pravio spisak logoraša, optužena šetala oko njih i jedne prilike je prišla do svjedoka i obratila mu se riječima – "čiča imaš lijep rukopis samo sporo pišeš", nakon čega ga je ošamarila. Kasnije je primijetio tragove krvi na košulji. Međutim, naveo je da taj udarac optužene i nije bio jak, te da nije ni osjetio neku veću fizičku bol, ali da je to za njega predstavljalo poniženje jer je on tada imao preko 40 godina, te da je optužena u tim trenucima za njega bila "balavica", te da ima sina otprilike njenih godina. Dodao je i da mu je optužena osporila razmjenu, da mu je lično rekla da ne može ići u razmjenu, nakon čega je ostao u zarobljeništvu još 240 dana, te je konačno razmijenjen 29.6.1993. godine.

149. Svjedok AB3 je o predmetnom događaju saznao posredno-preko svjedoka AB1. Prisjećajući se sadržaja razgovora sa svjedokom AB1 na predmetnu okolnost, izjavio je da mu je svjedok AB1 rekao da je od optužene dobio šamar, te da je ona bila jedna od osoba koje su mu osporavali razmjenu, zbog čega je dugo i ostao u logoru, a sve zato što je davao Međunarodnom crvenom krstu tačne izjave o uslovima u logoru.

150. Svjedok Pajić Gojko je u svom iskazu naveo da ga optužena lično nije udarala, ali da mu je svjedok AB1 ispričao da njega jeste. Govoreći na predmetu okolnost, izjavio je da je kritične prilike AB1 ušao u salu isprebijan i rekao „ali me je Nina izudarala“. U tim trenucima, svjedok ga nije puno zapitkivao, nije primijetio vidljive krvne podlive, ali je primijetio da je bio „crven u licu i isprepadan“, naveo je i da je AB 1 kasnije u selu pričao o ovom događaju, te da mu je poznato da optužena nije dozvolila svjedoku AB1 da ide u razmjenu u Orašje, te je umjesto njega poslala drugog čovjeka.

151. Svjedok Dragojlović Vlado je u svom iskazu naveo da mu je svjedok AB1, nakon

što je tučen od strane optužene, rekao da ga je optužena tukla, a na licu mu je primijetio krvne podlive, razbijen nos, a imao je tragove krvi na odijelu.

152. Sud nalazi da su iskazi svjedoka u bitnom saglasni. Iskaze navedenih svjedoka sud je ocijenio objektivnim i nepristrasnim. Pojedine razlike u iskazima svjedoka po pitanju količine vidljivih tragova šamara na licu svjedoka AB1 sud je našao očekivanim imajući u vidu konstantnu atmosferu neizvjesnosti, straha, udaranja i premlaćivanja zatvorenika, a nikako sračunatim u prilog tereta optužene više od objektivno doživljenog.

153. Na koncu, da je optužena kao izvršilac poduzela opisane radnje, sud zaključuje iz iskaza prevashodno svjedoka AB1 koji je žrtva predmetnog šamara optužene, a zatim i iz ostalih navedenih svjedoka koji potkrepljuju njegov iskaz. Svjedok AB1 objektivno opisuje okolnosnu situaciju kritične prilike kao i ponašanje optužene prema njemu. Stoga, imajući u vidu konstantnu atmosferu straha, neizvjesnosti, činjenicu da su zatvoreni u sali osnovne škole boravili uz nedovoljne količine hrane i pića, šamar koji je svjedok AB1 od optužene dobio je ispunio sve bitne elemente nečovječnog postupanja.

154. Optuženoj je moralo biti poznato da, postupajući u ovakvim okolnostima, čini nedozvoljenu radnju, uprkos čemu je, svjesno pristupila istoj istrajavši u njejoj realizaciji do kraja. Ocijenivši navedene okolnosti u njihovoj sveukupnosti, sud je našao da je optuženoj moralo biti poznato da će predmetno postupanje prema svjedoku AB1 rezultirati povredom njegovog dostojanstva, naročito i zbog činjenice što je svjedok od ranije poznao optuženu jer je radio s njenim ocem, kao i obzirom na njegove godine starosti, što je na svjedoka ostavilo snažan degradirajući utisak, a što je i sam naglasio rekavši da je optužena „balavica“ spram njegovih godina i da ima sina njenog uzrasta, kao i da je to za njega predstavljalo poniženje, pri čemu je sud njegov subjektivni osjećaj o tome cijenio u sklopu ostalih (objektivnih) okolnosti koje su naprijed konstatovane (godine svjedoka, atmosfera u kojoj se događaj odvijao i dr).

iii. TAČKA 3 OSUĐUJUĆEG DIJELA PRESUDE

155. Tačkom 3 optužena je oglašena krivom da je nečovječno postupala prema zatvorenicima vodeći sa sobom psa tako što je psa huškala na njih, i prijetila da će ga pustiti ukoliko ne budu poslušni, a u drugim prilikama ih tjerala da se postroje jedan iza drugog, stave jedan drugom ruke na ramena i po više sati pjevaju razne pjesme, pa su neki od zatvorenika, usljed iscrpljenosti padali u nesvijest.

156. Na predmetnu okolnost svjedočili su svjedoci Kurešević Mihajlo, Rakić Radojica, Dervenić Vlado, AB1, AB3, Tatić Nikola, Ninković Drago.

157. Svjedok Kurešević Mihajlo je u svom iskazu naveo da su kritične prilike, kada je optužena ušla u salu, pjevali pjesme o „Juri i Bobanu“ („evo zore, evo dana, evo Jure i Bobana“). Tada su tu pjesmu pjevali od 20 sati navečer do 1 sat ujutro, tako da su neki od zatvorenika padali u nesvijest. Ukoliko bi primijetili da neko pjesmu ne pjeva, prišli bi Ante Golubović, Josip Tolić i Jurica Božić i tu bi osobu „izveli i izduvali“. Potom bi optužena u jednom trenutku prišla zatvorenicima koji su te prilike stajali u redu, „prodefilovala kroz te redove“ i rekla- „dosta je s tom pjesmom, haj'mo ovu našu – „Crven fesić nano“. Pojašnjavajući kako se u tim trenucima osjećao, svjedok je naveo da mu se tada nije pjevalo, ali da je morao upamtiti te pjesme. Naveo je i da je to bio jedini put da je optužena od zatvorenih tražila da pjevaju određene pjesme. Prisjećajući se situacije u kojoj je u salu uvođen pas, za kojeg kaže da je bio rase „pit bul“, svjedok je naveo da je pas uvođen u salu, da je i optužena u toj situaciji došla, ali da se ne sjeća da je optužena ta koja je u salu uvodila psa.

158. Svjedok Ninković Drago je u svom iskazu naveo da je Mikulić Zdenko tražio da pjevaju pjesmu-„Zdenkin vod“, te da je optužena u tim trenucima dolazila sa Mikulićem i drugim vojnim policajcima, ali da mu nije poznato da je ona lično od zatvorenih tražila da pjevaju pjesme. Međutim, naveo je da je optužena dovozila „kera, velikog džukelu od 80 kg i tako je špacirala kroz redove“. U tim trenucima, dok je optužena prolazila kroz redove formirane od zatvorenika, njih 700-800 bi stajalo, i postupali bi kako im je tada i rečeno – da spuste glavu, koljena i slično. Naveo je i da ga je bilo strah psa, ali da pas nije pušten sa uzice.

159. Svjedok Tatić Nikola je u svom iskazu naveo da je jedne prilike optužena u salu ušla sa psom, te da niko osim Nine nije ni dovozio psa. Te prilike u salu je ušla

optužena sa Tolićem i Golubovićem, i morali su stojeći pjevati pjesme „O Juri i Bobanu“ i „Crven' fesić“. Pjesme bi morali pjevati 20-30 puta. Te prilike je optužena na lancu držala psa uz pantalone, pas je bio miran.

160. Svjedok Dervenić Vlado je naveo da je optužena kritične prilike u salu dovela psa, te da je tada s njom ušla još jedna ženska osoba, da su tada morali ustati na noge, a da se optužena sa psom kretala između zatvorenika i da ga je napikavala na zatvorenike govoreći ako ne budu slušali da će im odgristi polni organ. U tim trenucima je tražila od zatvorenika da pjevaju pjesme – „Evo zore, evo dana“, i to pjevanje bi trajalo za vrijeme dok se optužena kretala između zatvorenika sa psom.

161. Svjedok AB1 je naveo da je kritične prilike u salu ušla optužena sa psom, te da su uvijek s njom ulazila i 2-3 policajca, pa i u toj situaciji. S mjesta sa kojeg posmatra psa u sali, mogao je vidjeti da je optužena držala psa, a ne neko drugi. Izjašnjavajući se na okolnost da je optužena tjerala zatvorene da pjevaju određene pjesme, svjedok je naveo da su u svakom ulasku policije i to Tolića, Golubovića i Nine morali ustati i pozdraviti ih riječima „Svi za dom“. Dalje je naveo da su ova lica tražila da pjevaju određene pjesme, ali da je to činila i optužena lično. Pjesme bi pjevali do 1,5-2 sata, u tim situacijama se osjećao „poniženo i potišteno“, a bilo je i ljudi koji su od toga padali u nesvijest.

162. Svjedok AB3 navodi da je optužena povremeno tražila da pjevaju pjesme-„ to bi otprilike bilo, hajmo pjesma, i onda mi krećemo sa tom pjesmom, po dva sata smo znali pjevati i više“. Naveo je i da je bio običaj kada bi morali pjevati pjesme, da svi ustanu, da se okrenu leđima, da stave ruke jedan na drugog, a da bi oni koji su na rubnim dijelovima sale, morali dići ruke i prisloniti ih uz zid, nakon čega bi svi glasno u horu pjevali tu pjesmu. Izjašnjavajući se na okolnost da je optužena kritične prilike uvodila psa, svjedok je naveo da je druga osoba koju su svjedoci identifikovali kao Adisa uvodila psa u salu, a ne optužena.

163. Svjedok Rakić Radojica je naveo da je optužena u salu dovodila „kera“ i to ne jednom nego više puta. Prisjećajući se predmetnog događaja, naveo je da je jedne prilike kad je optužena dovela u salu psa, da su te prilike pjevali do iznemoglosti pjesme „Evo Jure i Bobana“, „Crven' fesić nano“, i „Najbolji je Zdenkin vod“. Te prilike je optužena ušla u salu sa Mikulićem i još nekoliko vojnika. Naredili su im da pjevaju pjesme, te su u toj situaciji morali ustati, pri čemu je prvi u redu stavio ruke na zid, a

ostali su stavili ruke jedan na drugog, tako formirajući špalir. Tada bi pjesme pjevali najmanje 4-5 sati, pa je tako od iscrpljenosti Kosta Kalabić, koji je stajao do svjedoka, pao u nesvijest. Naveo je i da ih je te prilike optužena tjerala da pjevaju pjesmu „Crven' fesić nano“. Pojašnjavajući situaciju sa psom, naveo je da je optužena psa vodila na uzici, da im je prijetila da će ga pustiti ako ne budu slušali. Pas je bio velik i ružan, bez repa, svjedok ga se bojao.

164. Također, i svjedoci Rakić Đoko, Dervenić Borislav, AB2 i Dragojlović Vlado, su govorili o predmetnim okolnostima, pri čemu su svjedoci AB2 i Dragojlović Vlado govorili da je druga osoba, a ne optužena, dovela psa kritične prilike. Svjedok AB2 je naveo da je psa dovela osoba po nadimku „Kesa“, a svjedok Dragojlović Vlado da je psa dovela druga ženska osoba koju su svjedoci u svojim iskazima identifikovali kao Adisa, međutim, svjedok Dragojlović Vlado je naveo da je optužena kritične prilike tražila da pjevaju pjesme. Nadalje, svjedok Dervenić Borislav je naveo da kritične prilike u salu ulaze dvije ženske osobe, jedna od te dvije osobe je optužena, međutim, nije tačno vidio koja je od njih dvije vodila psa, ali je čuo da je osoba koja je vodila psa govorila da će ga napucati da im odgrize polni organ, te da je kasnije od kolega iz sale čuo da je to radila optužena, dok je svjedok Rakić Đoko prvo naveo da je druga ženska osoba tražila da pjevaju pjesmu „Crven fesić nano“, a da je optužena u tim trenucima bila tu, međutim naknadno je izjavio da ne zna ko im je naredio da se pjeva ova pjesma, da im je samo rečeno da je pjevaju, te da je pas uveden i da je bio pušten sa uzice, ali da je pas optuženu najviše slušao. Nadalje, predmetni događaj svjedok Pavić Miro veže za Strolit, a ne salu, te je naveo da je optužena dovela psa u Strolit, da ga je držala na uzici i da je pas s njom išao u krug od jednog do drugog zatvorenika.

165. Slijedom iskaza navedenih svjedoka, sud je našao da je većina citiranih iskaza svjedoka saglasna po pitanju činjenice da je optužena kritične prilike uvela psa u salu, da je pas bio na uzici, i da je on u toj situaciji na strani optužene povećavao autoritet u smislu upućene prijetnje zatvorenicima šta će im se desiti „ukoliko ne budu slušali“. Također, većina iskaza svjedoka je saglasna po pitanju činjenice da je optužena, na način pobliže opisan u izreci, tražila od optuženih da pjevaju određene pjesme.

166. Citirane nebitne razlike u iskazima svjedoka su logične i očekivane, dok navode u odnosu na iskaze svjedoka AB3, AB2 i Dragojlović Vlade da optužena uopće nije ni dovela psa nego neko drugi, vijeće nije našlo utemeljenim, cijeneći da ovi dijelovi iskaza ne nalaze potporu u većini iskaza koji su u tom saglasni i prihvaćeni

vjerodostojnim (kako je to naprijed i obrazloženo), dok s druge strane, vijeće nalazi da se navedenim dijelovima iskaza ovih svjedoka jasno ukazuje da su to činile i druge osobe u drugim prilikama, odnosno da su se takve situacije praktično dešavale u više navrata.

167. Nadalje, iskaz svjedoka Dervenić Borislava na navedenu okolnost vijeće prihvata vjerodostojnim, budući da je svjedok o kritičnom događaju svjedočio objektivno, bez intencije da tereti optuženu više od onog što je mogao objektivno percipirati. Međutim, vijeće je uzelo vjerodostojnim njegovo posredno saznanje o identitetu osobe koja kritične prilike u salu uvodi psa, obzirom da je čuo od ostalih zatvorenika da je psa kritične prilike dovodila optužena, a ne druga ženska osoba, koji iskaz je, na koncu, saglasan ostalim vjerodostojnim iskazima na ovu okolnost, prevashodno iskazima svjedoka koji optuženu jasno identifikuju te prilike.

168. Svjedok Rakić Đoko je jedini svjedok koji je rekao da je kritične prilike pas bio pušten s uzice, što ne nalazi potporu u ostalim vjerodostojnim iskazima, dok je bio krajnje nedosljedan, konfuzan i fragmentaran po pitanju identifikacije osobe koja im je naredila da pjevaju pjesmu „Crven' fesić nano“, zbog čega njegov iskaz o navedenim događajima nije ni prihvaćen vjerodostojnim.

169. Konačno, svjedok Pavić Miro je saglasan ostalim iskazima po pitanju objektivnog učina djela u smislu identiteta osobe koja psa vodi (optužena) i načina izvršenja djela- kako se pas kritične prilike ponaša, a kako optužena, međutim, taj događaj veže za Strolit, a ne za salu osnovne škole kako to čine ostali svjedoci. Uprkos tome, vijeće nalazi iskaz ovog svjedoka vjerodostojnim, nalazeći da je sadržaj njegovog kazivanja saglasan iskazima ostalih vjerodostojnih iskaza, pri čemu je, objektivno gledano, svjedok predmetni događaj, mogao perceptivno smjestiti u kontekst Strolita, a ne sale osnovne škole, što je sasvim i logično imajući u vidu sveukupnu i kontinuiranu atmosferu neizvjesnosti i straha kroz koju je navedeno i doživio.

170. Sud je zaključio da je ovakvo postupanje optužene doseglo prag nečovječnog postupanja i da je kao takvo i bilo usmjereno ka zaštićenim osobama u smislu citiranih međunarodnih propisa, te da je i bilo usmjereno degradaciji dostojanstva na strani oštećenih sa naročito izraženim psihičkim i moralnim posljedicama na žrtve.

171. Naime, vijeće je u tom smislu sagledalo sveukupan kontekst postupanja optužene-u smislu da je djelo bilo usmjereno i prema osobama starije

životne dobi za koje je postupanje optužene naročito degradirajuće o čemu su u svojim iskazima i govorili, također, sud je uzeo u obzir činjenicu da su se svjedoci nalazili u konstantnoj atmosferi neizvjesnosti, straha, u atmosferi potaknutoj stalnim maltretiranjem zatočenika, da su se u sali osnovne škole nalazili u neadekvatnim higijenskim uslovima, sa neredovnom i nedovoljnom ishranom, što je u svojoj ukupnosti i međusobnom sadejstvu, utjecalo da postupanja optužene kritične prilike kod istih naglasi ulogu straha i psihičke torture.

172. S tim u vezi, vijeće je zaključilo da je optuženoj moralo biti poznato da traženje da u opisanim okolnostima pjevaju određene pjesme, odnosno uvođenje psa kritične prilike među zatvorenike, degradira lično dostojanstvo zatvorenika, što dodatno potkrepljuje njeno obraćanje istim u tim okolnostima da će im pas odgristi polni organ ukoliko ne budu poslušni. Također, svjedoci su saglasno svjedočili da su se, u prilikama kada su morali pjevati određene pjesme, osjećali „poniženo i potišteno“ (svjedok AB1), odnosno da im se tad nije pjevalo, ali da su morali upamtiti te pjesme (svjedok Kurešević Mihajlo), te da su neki od zatvorenika u tim okolnostima, usljed iscrpljenosti, padali u nesvijest.

iv. TAČKA 4 OSUĐUJUĆEG DIJELA PRESUDE

173. Tačkom 4 osuđujućeg dijela presude optužena je oglašena krivom da je skupa sa drugim pripadnicima HVO-a, nečovječno postupala prema nezakonito zatvorenim civilima srpske nacionalnosti, koje su podvrgli naročito uvredljivom i ponižavajućem postupanju, tako što su organizovali simulaciju “logorske svadbe”, kojom prilikom su kao mladu odabrali jednu od zatvorenica, a kao mladoženju zatvorenika Nedić Dragomira, pri čemu su im se smijali i rugali, te im na taj način vrijeđali lično dostojanstvo.

174. Na predmetnu okolnost svjedočili su svjedoci Kurešević Mihajlo, Dervenić Vlado, AB1, Ninković Drago, AB3, Pajić Gojko, Dragojlović Vlado, AB2.

175. Prisjećajući se predmetnog događaja, svjedok Kurešević Mihajlo je u svom iskazu naveo da kritične prilike u salu ulaze svi oni koji su ih čuvali, sveukupno njih 5-10, među njima i optužena. Naveo je da je Anto Golubović odredio uloge, u smislu da

je odredio ko će imati ulogu kumova, mladenaca i dr. učesnika simulirane svadbe. S tim u vezi, za mladoženju je izabran umno poremećen čovjek Nedić Dragomir, a kao mlada žena iz Modriče (naveo je i da su žene inače boravile u učionicama škole), odredili su i jednog zatvorenika kao gitaristu. Pristupili su činu njihovog vjenčanja, a za to vrijeme su se zatvorenici morali smijati i pljeskati. Opisujući kakav je utisak ovaj čin ostavio na njega, svjedok je naveo da mu je to bilo gore nego da je tučen, te da se osjećao poniženo. Naveo je da je optužena prisustvovala tom događaju, ali da se ne sjeća da je optužena nešto konkretno radila, u smislu da se naročito isticala, ali je naveo da su se svi oni, misleći pri tome na organizatore svadbe, među kojima i na optuženu, smijali, iživljavali, te da je to za njega bilo poniženje. Nadalje je naveo da su kasnije mladenci otišli u prostoriju sa sportskim rekvizitima kako bi imali prvu bračnu noć.

176. Svjedok Dervenić Vlado je u svom iskazu naveo da je vidio čin izlaska mlade i mladoženje njemu nepoznatog identiteta iz sale u hodnik, radi obavljanja vjenčanja, ali ne i čin vjenčanja. Naveo je i da nije ni bio u mogućnosti percipirati cjelovit događaj obzirom na mjesto s kojeg je to posmatrao. Naime, svjedok se tada nalazio na kraju sale, ali je naveo da se pričalo da se organizuje srpska svadba, te da je on to shvatio kao „sprdnju i ismijavanje“ zatvorenika.

177. Svjedok AB1 je na predmetnu okolnost izjavio da su jedne prilike Nedić Dragomir i još jedna djevojka izvedeni u drugu prostoriju, te da su po povratku u salu bili drugačije obučeni - bili su prerušeni u mladu i mladoženju, mladoženja Nedić Dragomir je imalo bijelu košulju, kao i osoba koja je imala ulogu mlade. Imali su i prstenje, kumove, obezbijeđena je i muzika (svjedok AB3 je svirao gitaru). Kritične prilike je u salu ušla optužena i 2-3 policajca. Optužena je rekla- „pravićemo svadbu“. Naveo je i da se u toj prilici nalazio u drugom dijelu sale, da je taj događaj posmatrao sa udaljenosti od 15m, te da nije čuo detalje, ali da je vidio da „izabiraju“ učesnike tog događaja. Nakon toga iz sale izlaze optužena i policajci koji su prethodno ušli, a mlada i mladoženja izlaze izvan sale u neku drugu prostoriju. Nadalje je naveo da nakon pola sata, u salu ponovo ulaze ta sva ista lica, a da su se „mladenci“ držali za ruke. Od ostalih zatvorenika je traženo da „apludiraju u znak sklapanja braka“. U tim trenucima, optužena i ostali policajci su se komešali i dobacivali ostalim zatvorenicima. Pojašnjavajući kako se osjećao u tim trenucima, naveo je: „Znate šta, protjeran sa svog ognjišta, gladan, žedan i sad umjesto da nas ponude sa hljebom i sa vodom oni se s

nama ismijavaju i nas ponižavaju. Ja sam tako to razumio. Nama nije bilo do smijanja, nije nama bilo do šegačenja...”. Odbrana je ovom svjedoku predočavala izjavu iz istrage (T-50), u kojoj je, između ostalog, detaljnije pojašnjavao određene uloge, u smislu da je naveo da je optužena odredila ko će biti mlada, te da je u svojstvu mladoženje bio Pajić Gojko, a ne Nedić Dragomir. Međutim, svjedok je pojasnio da se ne sjeća tih svih detalja, da je pogriješio u vezi sa osobom u ulozi mladoženje, te da u vezi sa predmetnim okolnostima stoji kod iskaza koji je dao sudu.

178. Izjašnjavajući se na predmetnu okolnost, svjedok AB3 je naveo da je on bio svirač u toj svadbi. Nadalje je naveo: “To je bila jedna skandalozna scena, jedno izivljavanje. Pravili su od nas strašila. Bili smo nakaradno obučeni. Dali su nam nekakve instrumente, meni gitaru, (...) pošto znam svirati gitaru i onda su se grohotom smijali, gledajući u nas, pružajući prste kao da smo neka niža vrsta, kao da smo majmuni. Takvo je to bilo ponižavajuće, da je to katastrofa.” Nadalje opisujući tok događaja pojašnjava: “..to sve ide spontano. Onako guraju nas sa leđa, udaramo jedni u druge tim instrumentima. Ispadaju nam instrumenti. Posrćemo. Smiju nam se. Jedni nas zaustavljaju guraju nazad, koliko, gdje ćeš, čekaj. Dok ovi odavde guraju, to je opšti metež...”.

179. Prisjećajući se ostalih uloga - mlade i mladoženje, naveo je da je Dragomir Nedić, inače bolestan čovjek, bio mladoženja, a da su za mladu izabrali jednu ženu za koju pretpostavlja da je iz Modriče. Pojašnjava da je imao priliku da vidi kako su mladenci izgledali jer nakon što je instrument dobio izvan sale, u podrumu, da je ponovo vraćen među logoraše. Opisujući izgled osobe koja je imala ulogu mlade, naveo je “žena je bila strašno zbunjena, isprepadana”. Poslije je čuo da je ona bila učiteljica, pa je zaključio da je ovaj događaj zasigurno djelovao zastrašujuće na nju. Prisjećajući se ponašanja i uloge pripadnika vojne policije-naveo je da je optužena prisustvovala tom događaju, kao i dio pripadnika policije (njih 4-5), a koja je inače, kako navodi, brojala oko 15-20 ljudi koji su dolazili u prostorije osnovne škole. Pojašnjavajući detalje oko organizacije svadbe, naveo je da je on prvo izveden iz sale kako bi mu dali instrument-mandolinu, koja je bila bez žica, te da ne zna ko mu je dao taj instrument (“neko od muškaraca u maskirnoj uniformi” mu je “gurnuo” instrument u ruke), instrument je dobio izvan sale, u podrumu, zna da mu optužena lično nije dala instrument, međutim navodi da je optužena uvijek bila u toj grupi “kada bi se dešavale ružne stvari”. Zatim je vraćen u salu, te je naveo da su se u tim trenucima “pomalo

iživljavali dok nisu formirali svadbenu povorku”, pri tome bi ga “povukli za nos, uho”, napominjući ga “da ne ošteti instrument”. Opisujući ponašanje optužene kritične prilike, svjedok je naveo da nije primijetio da se optužena posebno isticala, te da bi to bolje mogli znati oni koji su bili “publika” kritične prilike, misleći pri tome na zatvorenike koji su posmatrali taj čin. Ne sjeća se da li je optužena bila blizu njega, dodajući “Jedva sam čeko' da sve prođe i kažem vam, strašno je bilo.”

180. Svjedok Pajić Gojko je u svom iskazu naveo da je predmetni događaj posmatrao iz drugog dijela sale, ali da je primijetio da je optužena istom prisustvovala, i da se te prilike smijala, ali da nije primijetio da se nekom posebno obraćala ili da je nešto drugo činila. Osim optužene, predmetnom događaju su prisustvovali i drugi vojnici. Za mladoženju je izabran Nedić Dragomir, a za mladu jedna žena za koju pretpostavljao da je iz Modriče. Oni su se držali za ruke. Naveo je da su im ostali prisutni zatvorenici kasnije pjevali, a da su svjedoku AB3 dali gitaru. Potom je od mladoženje i mlade traženo da se odvoje u drugu prostoriju, što su oni i učinili i otišli su u prostoriju u kojoj su se nalazile strunjače. Dodao je da svjedok nije čuo ko je tačno rekao da mladenci odu u tu prostoriju, niti zna šta se tamo desilo. Svjedok je naveo i da je opisani događaj doživio kao izživljavanje. Odbrana je suočavala ovog svjedoka sa izjavom iz istrage (T-62), navodeći da svjedok nije spomenuo optuženu u vezi sa predmetnim događajem. Vijeće nalazi da kredibilitet ovog svjedoka time nije poljuljan, budući da svjedok u pomenutoj izjavi uopće nije ni spominjao predmetni događaj, dok je svjedok to pojasnio navodeći da je on i u toj izjavi sigurno dao odgovor na to pitanje, te da je odgovarao na ono što su ga i pitali.

181. Svjedočeći na predmetne okolnosti, svjedok Dragojlović Vlado je naveo da je inače spavao blizu vrata sale, jer je smatrao da je bolje dok pripadnici vojne policije ulaze jednom dobiti udarac, nego da ga u čošku „zgaze“, te da je zbog takvog položaja mogao dosta toga i čuti. Prisjeća se da je jedne prilike, pretpostavlja da je to bilo u 6. mjesecu 1992. godine, umobolni Nedić Dragomir, izašao iz svlačionice koja se nalazila ispod koša, obučen u bijelu košulju, imao je na sebi i odijelo i cipele, a da su žene uvele jednu ženu za koju pretpostavlja da je bila iz Modriče, koja je bila obučena „u stilu mlade“. Imala je na sebi veo. Te prilike, u salu je s mladencima ušla „standardna klapa-Ante Golubović, Josip Tolić, Jurica Božić zv. Bajica, bila je i gospođa Nina. Svojevremenski mislim da je i Zdenko Mikulić al' nisam posve siguran. Bilo ih je dosta. Jedan, jedan veliki tim za mučenje zarobljenika”. Potom su im rekli da ustanu. Izveli su

zaštićenog svjedoka AB-3, dali mu gitaru jer su znali da zna da svira, a svjedokovom rođaku su dodijelili ulogu pjevača. Također, jednom zatvoreniku su dodijelili ulogu kuma i napravili su svadbu. Navodi da je “sve bilo improvizovano i bilo je previše tužno da se kaže da to nije neki veliki zločin”. Potom su mladence natjerali da razmijene zlatno prstenje, za koje pretpostavlja da je imovina zatvorenih, jer su ih ranije pretresli i oduzeli im dragocjenosti i novac. Uslijedio je “ritual vjenčanja: ljubljenje, čestitanje, i onda su mladenci, da li je Josip Tolić rekao ili Golubović, neko od njih - sad mladenci idu na zasluženno bračno putovanje, medeni mjesec”, i odveli su ih u prostoriju za koju je ranije naveo da je svlačionica. Za vrijeme svadbe, zatvorenici su morali da pjevaju i da plješću. Opisujući kako se osjećao tog trenutka naveo je “kad boravite u takvom jednom prostoru tako dugo, onda vi niste vi. Jednostavno ja sam sebi dao zadatak da preživim, jednostavno da pojačam neku duhovnu vrijednost svoju da to sve preživim, a svako na svoj nekakav način. Bilo je jako strašno. Sad da neko ide da spava sa umobolnim muškarcom, kakva je ta žena, kako su to oni skovali taj brak mislim, to je baš bilo interesantno da to smisle...”. Što se tiče ponašanja optužene i vojnika te prilike naveo je da su se ponašali slavljenički govoreći “Haj’mo pjesmu, jel’ svadba za tugovanje, ženi vam se prijatelj?!”. Pojašnjavajući kako se konkretne prilike ponašala optužena, naveo je da je ona u tome aktivno učestvovala kao i ostali policajci, te da nije nimalo za njima zaostajala. Precizirajući šta je to značilo, naveo je da je ona “bila jedna od njih, koja je tražila da se plješće, da se pjeva, da se postave neke stvari na neka mjesta, da svi moraju ustati, da neko, ne daj Bože, da bi sjeo”.

182. Svjedok Ninković Drago je u svom iskazu naveo da je kritične prilike Nedić Dragomir, koji mu je bio rođak, došao i rekao mu da se ženi. Bio je obučen u odijelo i imao je maramicu na gornjem džepu odijela. Potom, iz jedne prostorije, izvode umobolnu ženu koja je bila iz Modriče i koja je imala ulogu mlade i koja je te prilike imala na sebi nešto poput vjenčanice. Nadalje opisuje da, cijela grupa učesnika tog događaja-svatovi i vojni policajci, u kojoj je bila i optužena, prolaze kroz dio fiskulturne sale i odlaze u drugu prostoriju, u učionicu. Svjedok je bio na mjestu sa kojeg je imao pregled i na dio prostorije u koju su svi učesnici potom ušli. Govori da su potom mladenci otišli u tu učionicu i da su, navodno, “vršili seksualne radnje”. Ne sjeća se da je neko imao ulogu muzičara, te da se čula samo cika i galama.

183. Konačno, i svjedok AB2 je govorio o predmetnom događaju identično govoreći o podijeljenim ulogama i učesnicima, slijedom događaja, međutim, nije primijetio da je

optužena istom prisustvovala.

184. Na predmetnu okolnost odbrana je uložila i dokaz O-5 gdje je lice Nedić Dragomir svjedočilo u svojstvu svjedoka pred Osnovnim sudom u Modriči - na str. 8 istog, govorio o predmetnom događaju. Međutim, svjedok u tom iskazu nije spomenuo optuženu.

185. Slijedom navedenog, sud poklanja vjeru navedenim iskazima svjedoka nalazeći da su isti saglasni obzirom da su decidno i objektivno opisali predmetni događaj, u okviru onog kako su ga isti mogli objektivno i percipirati. Saglasni su po pitanju činjenice da se optužena nije posebno isticala, ali da, istovremeno, nije ni zaostajala za ponašanjem pripadnika grupe vojnih policajaca sa kojima je najčešće i ulazila u salu. Za sud je nesporan sam čin svadbe-naime, cjelokupan događaj, na način kako se isti i odigrao, ogledao se u odgovarajućoj pripremi odnosno segmentima organizacije istog- odabrani su mladenci, prstenje i odjeća za tu priliku, simuliran je i čin vjenčanja, svatovskog slavlja, dodijeljene su pojedinačne uloge u vidu kuma, pjevača i svirača, pri čemu je optužena tom događaju i prisustvovala i time dala svoj afirmativan doprinos u njegovoj realizaciji. Sud nalazi da je aktivna uloga optužene u istom doprinijela realizaciji zajedničkog cilja-a to je poniženje i degradacija dostojanstva zatvorenika kojima, zasigurno, u tim trenucima, nije bilo do takvog slavlja, a o čemu najupečatljivije svjedoče svjedok Dragojlović Vlado koji govori da je zaista neobično da se neko dosjeti da takvo nešto organizuje, kao i svjedok AB1 koji navodi da je prethodno protjeran sa svog ognjišta, gladan, žedan i umjesto da ih ponude hljebom i vodom, oni su im se ismijavali i ponižavali, iako njima nije bilo do toga.

v. TAČKA V OSUĐUJUĆEG DIJELA PRESUDE

186. Tačkom 5 osuđujućeg dijela presude, optužena je oglašena krivom da je skupa sa drugim pripadnicima HVO-a, posjećivala zatočenički objekat koji je bio formiran u tvornici "Strolit" u Odžaku, a u kojem su nezakonito bili zatvoreni civili srpske nacionalnosti, te da je učestvovala u nečovječnom postupanju na način da je tukla nogama u stomak i po drugim dijelovima tijela i to Lukić Jovu zajedno sa još jednom neidentifikovanom pripadnicom HVO-a, a Jeremić Vasilija u prisustvu jednog

neidentifikovanog pripadnika HVO-a, pri tome govoreći da “ne želi prljati ruke”;

187. Na predmetnu okolnost, svjedočili su svjedoci Jeremić Vasilije i Lukić Jovo.

188. Svjedok Jeremić Vasilije je naveo da je u kavezu u Strolitu, boravio oko 24-25 dana, u koje vrijeme bi u 2-3 navrata dolazila ženska osoba. Tu je boravio sa još 4 osobe: Mišanović Jovom, Lukić Jovom, Sinišom iz Koprivne i još jednim momkom. Jedne prilike je ta uniformisana ženska osoba koja je imala tamno plavu kosu, visine oko 1,70m, zajedno sa uniformisanim muškarcem, ušla u kavez u kojem je u Strolitu i boravio, potom ga izvela izvan kaveza, te mu se obratila riječima da ne želi prljati ruke, nakon čega ga je udarala nogama obuvenim u vojničke čizme. Udarala ga je posvuda-po bubrezima, kičmi, debelom mesu, jedino ga nije udarala po glavi. Udaranje je trajalo oko 5 minuta. Naveo je da, nakon što je s njim završila, vratili bi ga unutar kaveza a potom izveli drugog zatvorenika čije udaranje bi također trajalo oko 5 minuta. Pojašnjavajući tok događaja po njegovom izvođenju izvan kaveza, svjedok je naveo da je stajao, ali kad ga je navedena osoba udarila dva puta, u predjelu bubrega i kičme, pao je. Pojašnjava da ne zna koje je jačine bio taj udarac, ali da je on svakako te prilike bio nejak, nemoćan, te da je u tim okolnostima i malo dijete moglo da ga udara, odnosno da je bilo dovoljno da ga neko gurne malim prstom, tako da nije ni bila potrebna neka posebna fizička sila da bi pao. Svjedok navodi da je po izlasku iz zatvoreništva saznao da se ta ženska osoba koja ga je tukla zove Nina, te da je on i dobro prošao, obzirom da su mu drugi logoraši govorili da ne prođe lako onaj koga ona udara.

189. Pojašnjava da je u Stolit dolazila i druga ženska osoba, ali da je ona samo prolazila, te da ga nije udarala. Navodi i da je jasno mogao razlikovati te dvije osobe, navodeći i da je ova što ga je tukla viša, a ova druga niža.

190. Svjedok Lukić Jovo je u svom iskazu naveo da je zajedno sa još četiri osobe boravio u kavezu tvornice Silosa u Odžaku, među kojim se nalazio i svjedok Jeremić Vasilije. Prvih 7-10 dana po dovođenju, svakodnevno je i to po 2-3 puta dnevno izvođen iz kaveza i udaran. Jedne prilike, iz kaveza je izveden od strane dvije uniformisane ženske osobe, jedna je bila plave, a druga kestenjaste kose, starosti kao i svjedok-tako da su imale oko 22 godine. Obje su bile slične građe i visine, s tim da je osoba smeđe kose bila malo niža. Osoba plave kose je imala kosu do ramena. Na nogama su obje imale “gojzerice”. Prisjećajući se detaljno tog događaja, naveo je da su

njih dvije bile ispred kaveza. Vojni policajac je otvorio kavez, i on ga je lično izveo i naslonio uz lim uz kavez, nakon čega je jedna od njih dvije zasukala rukave i krenula prema svjedoku u namjeri da ga udari, zatim je rekla “neću prljat’ ruke” i onda ga je udarila nogom u stomak. Kada se sageo od tog udarca, druga sa njegove desne strane ga je udarila nogom u desnu stranu rebara. Potom su rekle “nema se tu šta udarati”, nakon čega su ga vratile u kavez.

191. Pojašnjavajući u kakvom su položaju u odnosu na njega stajale te dvije ženske osobe ispred kaveza, svjedok je naveo da su ispred njega stajale i jedna i druga. Nadalje je nastavio: “plavuša je bila prva, ova ne iza, nego malo pored nje same, malo iza, znači ova prva je sve to izgovorila.” Nadalje je naveo da je prilikom odlaska na doručak, od drugih zatvorenika saznao da se ta plava ženska osoba zove Nina, da bi kasnije u jednim beogradskim novinama na fotografiji u članku iz 1993. godine, vidio puno ime i prezime te osobe: “Terzić Albina-Nina”. Naveo je i da su se na toj slici nalazile obje ženske osobe koje je spominjao, ali da je on optuženu prepoznao po izgledu njenog lica.

192. Vijeće nalazi da su oba navedena iskaza dosljedna i potvrđujuća, međusobno se kontekstualno dopunjuju i podupiru. Iskazi navedenih svjedoka su različiti obzirom na pojedinačnu percepciju posmatranog događaja, ali nisu suprotni. Saglasno potvrđuju da je optužena kritične prilike došla u kavez, zatim potvrđuju da su se u istom vremenskom kontekstu zajedno nalazili u kavezu, da je koristila iste riječi da “ne želi prljati ruke”, nakon čega ih je udarala nogom. Svjedoci su saglasni i po pitanju određenja da se događaj o kojem su svjedočili desio samo jednom, veoma su pažljivi po pitanju pojedinih karakterizacija njihovog zajedničkog vinovnika, ne želeći time teretiti optuženu više od objektivno doživljenog. Vezu da je upravo optužena osoba koja kritične prilike upućuje navedene riječi (da ne želi prljati ruke) a potom i udara, uspostavlja upravo svjedok Lukić koji je naveo da je plava ženska osoba, koja je stajala prva do njega, izgovorila navedne riječi, pa je vijeće zaključilo da je to bio obrazac ponašanja i djelovanja optužene kritične prilike u oba opisana slučaja. Također, svjedok Jeremić jasno navodi da je osoba koja ga je kritične prilike udarala bila viša od druge ženske osobe koju je imao priliku za vrijeme boravka u Strolitu i vidjeti, ali koja ga nije udarala, a što je, uz naprijed navedeno, upravo jedinstven obrazac opisa optužene, a istovremeno i njenog jasnog razlikovanja od druge ženske osobe-pripadnice vojne policije, koju je većina svjedoka, u vezi sa predmetnim događajima iz

optužnice, identifikovala kao Adisa. Prisustvo drugog neidentifikovanog pripadnika HVO-a u drugom slučaju, za optuženu djeluje stimulatивно, jača njenu riješenost da u djelu istraje do kraja, dok na strani žrtve to samo još više doprinosi njenom strahu i neizvjesnosti.

193. S tim u vezi, vijeće je našlo da je optuženoj moralo biti poznato da svojim postupcima prema navedenim svjedocima degradira njihovo lično dostojanstvo obzirom da su istoj bile poznate okolnosti u kojima su se svjedoci u kavezu Strolita i nalazili, da su bili vidno iscrpljeni, neuhranjeni, pri čemu nije ni bio potreban jači udarac u predjelu stomaka ili drugih dijelova tijela da bi oštećeni od zadobijenog udarca pali na tlo, pri čemu obrazac verbalne komunikacije optužene upućen oštećenim u objema prilikama –da „ne želi prljati ruke“, nakon čega ih udara nogom, upućuje na zaključak da je njeno postupanje kritične prilike obuhvatalo predvidivu posljedicu degradacije ličnog dostojanstva oštećenih. U prilog tome je i upečatljiv iskaz svjedoka Jeremića koji kaže da je tada bio nejak, nemoćan, te da u takvim okolnostima nije ni bio potreban neki jači udarac da bi pao, odnosno da ga je i malo dijete moglo oboriti.

B. OSLOBAĐAJUĆI DIO PRESUDE - TAČKA 6

194. Tačkom 6. presude (oslobađajući dio; tačka 5. optužnice), optužena je oslobođena od optužbi da je skupa sa drugim pripadnicima HVO-a, nečovječno postupala prema zatvoreniku pod pseudonimom “AB 2”, tako što su ga tjerali da sa duševno oboljelim zatvorenicom Stanković Stojom obavi polni odnos, a kada to nije mogao, natjerali su ga da Stoji liže polni organ, a potom Stoju da to isto čini njemu, pri čemu ih je optužena oboje ponižavala i vrijeđala, a Stoju ošamarila i gurnula.

195. Slijedom navedenog, krivično djelo za koje je optužena oslobođena je krivično djelo iz člana 173. stav 1. tačka e) KZ BiH, radnjom seksualnog nasilja. Navedena odredba u relevantnom dijelu glasi:

„Ko kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije naredi ili učini koje od ovih djela:

e) prisiljavanje druge osobe upotrebom sile ili prijetnje direktnim napadom na njezin život ili tijelo ili na život ili tijelo njoj bliske osobe, na seksualni odnos

ili s njim izjednačenu seksualnu radnju (silovanje), prisiljavanje na prostituciju, primjenjivanje mjera zastrašivanja i terora, uzimanje talaca, kolektivno kažnjavanje, protupravno odvođenje u koncentracione logore i druga protuzakonita zatvaranja, oduzimanje prava na pravično i nepristrano suđenje, prisiljavanje na službu u neprijateljskim oružanim snagama ili u neprijateljskoj obavještajnoj službi ili upravi;

....

kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.“

196. Kako je i naprijed, u dijelu općih elemenata, i navedeno (paragraf 78-118), sud je, isključujući svaku razumnu sumnju, u odnosu na osuđujući dio presude, utvrdio sve opće elemente za ovu inkriminaciju, međutim, kad je u pitanju djelo iz člana 173. stav 1. tačka e) KZ BiH, sud nije mogao, isključujući svaku razumnu sumnju, utvrditi elementat pod da je optužena počinila ovo djelo (radi se o elementu koji je elaboriran u okviru općih elemenata krivičnog djela, element pod **iv. - Počinilac mora narediti ili počiniti djelo, parag. 78**).

197. Naime, ključni dokaz na ove činjenične okolnosti je bio iskaz svjedoka AB2, dok su ostali dokazi na ovu okolnost posredne prirode. Prije svega, za vijeće nije bilo dvojbe da se predmetni događaj sa svjedokom AB2 zaista i desio, na koncu, to ni odbrana ne spori, međutim, sporno je bilo učešće optužene u istom.

198. Stoga, vijeće je temeljito razmotrilo sve izjave koje je ovaj svjedok dao počevši od 1992. godine pa do njegovog dolaska i svjedočenja pred sudom tekuće godine, međutim, nije mogao isključujući svaku razumnu sumnju, izvesti zaključak da je optužena učestovala u predmetnim događajim, pa s tim u vezi nije ni utvrdilo njenu krivicu u vezi s tim.

199. Naime, ključni dokazi na predmetu okolnost su iskazi svjedoka-oštećenog: O-3, T-55, O-4, O-30, T-54, te iskazi svjedoka AB2 dati pred sudom (svjedok je svjedočio u svojstvu svjedoka optužbe i odbrane).

200. U iskazu - dokaz O-3, svjedok u vezi sa predmetnim događajem seksualnog zlostavljanja oštećene Stoje, kao vinovnike njenog zlostavljanja, spominje Golubovića, Tolića i Božića. Ovdje sebe uopće kontekstno ne dovodi u vezu sa događajem, što sud nalazi prirodnim, imajući u vidu da je to najraniji iskaz koji je svjedok dao nesporedno nakon izlaska iz zarobljeništva, pa imajući u vidu sadržaj istog, nalazi da je svjedoku

bilo i nelagodno da o tome svjedoči.

201. U iskazu - dokaz T-55, optuženu općenito identifikuje - imenom, prezimenom, nadimkom, govori da je bila jedna od osoba koja ih je tukla u osnovnoj školi, dakle, poznaje je, veže je okolnosno za ostala dešavanja, ali je ne veže sa predmetni događaj. Kada ovdje govori o predmetnom događaju, sebe, za razliku od prethodnog iskaza (O-3), okolnosno dovodi u vezu sa događajem, međutim, tom prilikom inkriminira Golubović Antu, te pripadnika HVO-a pod nadimkom „Kesa“.

202. Nadalje, vezano za **iskaz - dokaz O-4** jednako kao u prethodnom iskazu - definiše uloge pojedinih učesnika, navodi njihova imena, čak proširuje krug ljudi koje inkriminira, konzistentan je okolnosno o događaju, međutim, u vezi sa predmetnim događajem uopće ne spominje optuženu. Optuženu, naime, identifikuje kao jednu od žena koje su ih, zajedno sa Adisom Hodžić i još dvije žene, čijeg se identiteta nije mogao sjetiti, tukle. Dakle, definiše i ulogu optužene u vezi sa činjenicom da je bila jedna od žena koja ih je tukla, ali je ponovo okolnosno ne dovodi u vezu sa konkretnim događajem.

203. U iskazu – dokaz O-30, svjedok govori o predmetnom događaju, međutim, u vezi sa istim spominje Božića, Tolića i Golubovića, te u vinovnički krug uvodi i Halilović Ferida. Optuženu, međutim, uopće ne spominje.

204. Nadalje, u **iskazu – dokaz T-54** opisujući predmetni događaj, opisuje uloge, aktere, okolnosti, međutim, ni ovdje uopće ne spominje optuženu. Spominje naime da ga je Adisa kritične prilike sprovela do prostorije u kojoj se događaj sa oštećenom Stojom i desio, te da ga je nakon toga ista ponovo vratila u salu.

205. Međutim, u **iskazu – dokaz T-53**, u inkriminirajući krug uvodi optuženu, detaljno opisujući kako se ista ponašala kritične prilike, kao i sadržaj njenog obraćanja svjedoku. Naveo je: „Čuo sam kako mi Nina Terzić govori, šta je Srbije, niste nikakvi ljubavnici, je l' ne može da ti se digne, ne valja ti ni tvoja? Naredili su mi da ližem njen polni organ što sam ja i učinio.(...)Tada me je Nina uhvatila za ruku i rekla Stoji: Hajde sad ti da probaš malo svoga. (...) Nina je tada Stoju ošamarila i gurnula je od mene,...“

206. U iskazu - dokaz broj T-52, svjedok na poseban upit konstatuje da ostaje kod svojih ranije prezentiranih izjava, odnosno kod izjava u okviru naprijed pomenutih

dokaza T-53 i T-54.

207. U svom **svjedočenju pred sudom**, svjedok je svjedočio sadržajno najbliže dokazu broj T-53. Međutim, kada je upitan da razjasni zašto u prethodno navedenim izjavama, optuženu nije doveo u vezu sa predmetnim događajem, svjedok nije imao logično objašnjenje koje bi uvjerilo sud zašto optuženu i u ranijim iskazima nije na identičan način teretio. Naime, svjedok optuženu u inkriminirajući krug uvodi tek 2010. godine, iako je prethodno prije toga (1992, 1994, 1997 i 2004. godine) u nekoliko navrata davao izjave na predmetne okolnosti.

208. Dakle, slijedom izjava svjedoka AB2, postoji kontinuitet u vezi sa spominjanjem nekoliko lica, vinovnika njegovog stradanja u vezi sa predmetnim događajem, međutim, takav kontinuitet ne postoji u vezi sa prisustvovanjem optužene, njenom ulogom i postupanjem kritične prilike, dok s druge strane svjedok nema uvjerljivo i logično prihvatljivo objašnjenje zašto je to tako. Vijeće prihvata i nalazi očekivanim i prirodnim da svjedok u svojoj vremenski najranijoj izjavi, uopće ne spominje događaj svog seksualnog zlostavljanja, niti optuženu uopće, međutim, nalazi nelogičnim i neprirodnim da to ne učini u prvoj situaciji kada optuženu spominje, nedvojbeno je identifikuje kao jednu od ženskih osoba koju dovodi u vezu sa činjenicom da ih je tukla u osnovnoj školi (dokaz T-55), odnosno da takav kontinuitet održi i kroz svoje kasnije izjave.

209. Slijedom navedenog, sud nije prihvatio ni ostale potkrepljujuće dokaze u vezi sa predmetnim događajem (na predmetnu okolnost su svjedočili i svjedoci Tatić Nikola, Dragojlović Vlado, Dervenić Vlado i Đokić Radojica), obzirom da iste ne nalazi dokazima takvog kvaliteta da bi se na iste vijeće preusmjerilo, te izvelo zaključak o krivnji optužene i u vezi sa ovom inkriminacijom.

210. Stoga, polazeći od navedenog, i pravila *in dubio pro reo*, tj. da neku činjenicu sud može na temelju ocjene dokaza smatrati utvrđenom kada se na glavnom pretresu uvjerio u njeno postojanje i kad u tom pogledu nema više dvojbi, te da pri tome sve činjenice koje su na štetu optuženog moraju se sa sigurnošću utvrditi, tj. dokazati, a ako se to ne postigne uzima se kao da one i ne postoje, dok se sve činjenice koje su u korist optužene osobe, uzimaju kao da postoje i onda i kad su utvrđene sa vjerovatnošću (znači, ne sa sigurnošću), to samim tim sud nije našao dokazanim da je optužena Terzić Albina, isključujući svaku razumnu sumnju, počinila djelo koje joj se

stavljalo na teret, iz kojeg razloga je valjalo istu osloboditi od optužbi u odnosu na tačku 5. optužnice.

VII. PRIMJENA MATERIJALNOG ZAKONA

211. Sud je našao da su se u postupanju optužene stekla sva bitna obilježja krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) KZ BiH u vezi sa članom 29. i 180. KZ BiH, za koje djelo ju je i oglasio krivom.

212. U pogledu primjene materijalnog zakona i pravne kvalifikacije djela, imajući u vidu načela propisana članovima 3. i 4. KZ BiH, sud je u konkretnom slučaju primijenio KZ BiH, te utvrdio da je optužena navedenim radnjama počinila krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) KZ BiH na način kako je to propisano navedenim zakonom.

213. U vezi sa primjenom materijalnog zakona u ovom predmetu, za sud su relevantna dva zakonska načela: *načelo zakonitosti*, prema kojem nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivičnopravna sankcija za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna (član 3. KZ BiH) i *načelo vremenskog važenja krivičnog zakona*, prema kojem se na učinioca krivičnog djela primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme učinjenja krivičnog djela, a ako se poslije učinjenja krivičnog djela, jednom ili više puta izmijenio zakon, primijenit će se zakon koji je blaži za učinioca (član 4. KZ BiH).

214. Načelo zakonitosti je također propisano članom 7. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (EKLJP) i članom 15. stav 1. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (MPGPP).

215. Član 7. stav 1. EKLJP propisuje: “Niko ne može biti proglašen krivim za krivično djelo počinjeno činom ili propustom koji, u času počinjenja, po domaćem ili međunarodnom pravu nisu bili predviđeni kao krivično djelo. Isto se tako ne može odrediti teža kazna od one koja je bila primjenjiva u času kada je kazneno djelo počinjeno”.

216. S druge strane član 15. stav 1. MPGPP propisuje: “Niko se neće

smatrati krivim za krivično djelo počinjeno činom ili propustom, koji u vrijeme počinjenja, nisu predstavljali krivično djelo prema domaćem ili međunarodnom pravu. Isto tako, neće se izreći teža kazna od one koja je bila primjenjiva u času kada je krivično djelo bilo izvršeno. Ako se, nakon što je djelo počinjeno, zakonskom odredbom predvidi izricanje blaže kazne, to će ići na korist počinioca”.

217. Upoređujući u ovom smislu zakon vremena izvršenja (Preuzeti KZ) i zakon vremena suđenja (KZ BiH), sud je u konkretnom predmetu našao da je, u odnosu na saizvršilaštvo, odnosno, saizvršilačke radnje optužene, KZ BiH povoljniji, što jasno proizilazi iz odredbe člana 29. KZ BiH, koji je ovaj institut definisao restriktivnije, pa je stoga, na predmetni slučaj, u smislu člana 4. stav 2. KZ BiH i primijenio ovaj zakon, a što je, istovremeno, u skladu i sa navedenom odredbom iz člana 15. stav 1. MPGPP.

218. Naime, iz odredbe člana 29. KZ BiH, proizilazi da saizvršilaštvo kao oblik izvršilaštva, između ostalog, zahtijeva odlučujući doprinos izvršioca koji je bitan i bez kojeg krivično djelo ne bi ni bilo ostvareno, o čemu je detaljnije govoreno u okviru naslova saizvršilaštvo, paragraf 127-133.

219. Međutim, Preuzeti KZ, u relevantom dijelu glasi (član 22): „Ako više lica učestvovanjem u radnji izvršenja ili na drugi način, zajednički učine krivično djelo, svako od njih kazniće se kaznom propisanom za to djelo.“

220. Iz ove zakonske definicije proizilazi da se kažnjavaju sve osobe koje su sudjelovanjem u radnji izvršenja ili na drugi način zajednički počinile krivično djelo i da će se svaki od saizvršilaca kazniti kaznom, koja je propisana za krivično djelo koje je počinjeno. Dakle, optuženi sudjeluje u radnji izvršenja krivičnog djela za koje je oglašen krivim.

221. Slijedom navedenog uočava se bitna razlika između ove dvije zakonske definicije pojma „saizvršilaštvo“, a ista se odnosi na činjenicu da je pojam saizvršilaštva, po noveliranom zakonu, dat uže, jer je učešće koje ne predstavlja radnju izvršenja sada ograničeno samo na **odlučujuće doprinose** ostvarenja krivičnog djela, što je mnogo teže dokazati, dok se u ranijem zakonu zahtijeva samo utvrđivanje općeg doprinosa zajedničkoj posljedici djela. U konkretnom slučaju, tužilaštvo je uspješno dokazalo krivicu optužene za saizvršilačke radnje za tačke 1, 4 i 5 osuđujućeg dijela izreke presude. Stoga, po ocjeni suda, a imajući i u vidu obavezu potpune, a nikako djelimične primjene odredaba materijalnog zakona u konkretnom

slučaju, KZ BiH je u ovom pogledu blaži za učinioca krivičnog djela u odnosu na Preuzeti KZ.

222. Nadalje, sud također smatra da je i sa aspekta propisane kazne KZ BiH blaži za optuženu u odnosu na Preuzeti KZ, koji je, također, propisivao krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva, u odredbama člana 142. i koji je važio u vrijeme počinjenja krivičnog djela¹⁸. Naime, prema odredbama člana 142. Preuzetog KZ, za navedeno krivično djelo bila je zapriječena kazna zatvora u trajanju od najmanje pet godina ili smrtna kazna, dok je za isto krivično djelo, prema važećem zakonu, zapriječena kazna zatvora u trajanju od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora. Nakon izvršene komparacije spomenutih kazni, sud je došao do zaključka da je zapriječena kazna, po važećem zakonu, u svakom slučaju blaža od ranije propisane, bez obzira što je ranijim zakonom donja granica visine kazne bila pet godina, a iz razloga što je prema međunarodnom običajnom pravu uspostavljeno da je smrtna kazna u svakom slučaju strožija kazna od dugotrajnog zatvora, a isto tako prema običajnom pravu apsolutno pravo optuženog je da ne bude pogubljen, a država je dužna osigurati to pravo, što je i učinjeno donošenjem novog zakona.

223. Također, imajući u vidu da se izrečena kazna u konkretnom slučaju kretala u okviru posebnog zakonskog minimuma i po ranijem zakonu, sud nalazi da je primijenjeni KZ BiH, u svakom slučaju, povoljniji po optuženu.

¹⁸ Navedena odredba glasi: Ko kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije naredi (...) da se prema civilnom stanovništvu vrše ubistva, mučenja, **nečovječna postupanja**, biološki eksperimenti, nanošenje velikih patnji ili povreda tjelesnog integriteta ili zdravlja; raseljavanje ili preseljavanje ili prisilno odnarodnjavanje ili prevođenje na drugu vjeru; prisiljavanje na prostituciju ili silovanja; primjenjivanje mjera zastrašivanja i terora, uzimnje talaca, kolektivno kažnjavanje, protivzakonito odvođenje u koncentracione logore i druga protivzakonita zatvaranja, lišavanje prava na pravilno i nepristrasno suđenje; prisiljavanje na službu u oružanim snagama neprijateljske sile ili u njenoj obavještajnoj službi ili administraciji; prisiljavanje na prinudni rad, izgladnjavanje stanovništva, konfiskovanje imovine, pljačkanje imovine i stanovništva, protivzakonito i samovoljno uništavanje ili prisvajanje u velikim razmjerama imovine koje nije opravdano vojnim potrebama, uzimanje nezakonite i nesrazmjerno velike kontribucije i rekvizicije, smanjenje vrijednosti domaćeg novca ili protivzakonito izdavanje novca, ili ko izvrši neko od navedenih djela, kazniče se zatvorom najmanje 5 (pet) godina.

VIII. ODLUKA O KAZNI

224. Prilikom odlučivanja o kazni sud se rukovodio općim pravilima za odmjeravanje kazne sadržanim u odredbi člana 42, 48, 49, 50. KZ BiH, kao i svrhom kažnjavanja propisanom članom 6. i 39. KZ BiH.

225. Sud nalazi da je izrečena kazna zatvora u trajanju od 5 (pet) godina, adekvatna ocjeni olakšavajućih okolnosti na strani optužene koje je sud, u njihovoj ukupnosti, cijenio naročito olakšavajućim, a koje se ogledaju u činjenici da je predmetno djelo izvršila kao mlada osoba (u vrijeme izvršenja krivičnog djela je bila mlađe punoljetno lice), da ranije nije osuđivana, kao i njeno korektno držanje pred sudom, zatim, da posljedice njenog postupanja nisu toliko teške niti dalekosežne prirode kako je to slučaj sa težim djelima ratnog zločina, dok otežavajuće okolnosti na strani optužene sud nije našao.

226. Sud je, stoga, našao da će se izrečenom kaznom ostvariti uslovi kako specijalne tako i generalne prevencije.

227. Naime, zahtjevi specijalne prevencije su dvostruki, i to "individualno zastrašivanje i sprječavanje počinitelja da ponovo počini kazneno djelo (...)" te "osposobljavanje počinitelja za život bez počinjenja kaznenih djela (popravljanje, resocijalizacija)".¹⁹

228. S tim u vezi, vijeće nalazi da će vrsta i visina kazne utjecati na optuženu da ubuduće ne čini krivična djela, da će podstaknuti njen preodgoj, odnosno da će se sa izrečenom kaznom u cjelosti ostvariti zahtjevi specijalne prevencije.

229. Također, sud nalazi da je izrečena kazna adekvatan odraz osude krivičnog djela od strane šire društvene zajednice, te da će kao takva poslati jasnu poruku svim budućim potencijalnim izvršiocima da i u slučaju ratnih okolnosti, neće proći nekažnjeno i da nisu izvan zakona i pravde obzirom da je poštivanje zakona i općeprihvaćenih pravila i uzusa ponašanja obaveza svakog pojedinca, ne samo u mirnodopskim uslovima, već i za vrijeme neprijateljstava.

¹⁹ I. Bojanić, M.Mrčela, Svrha kažnjavanja u kontekstu šeste novele kaznenog zakona, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb (vol. 13), broj 2/2006, str. 436

IX. ODLUKA O TROŠKOVIMA I IMOVINSKOPRAVNIM ZAHTJEVIMA

230. Optužena se u skladu sa odredbom iz člana 188. stav 1. ZKP BiH obavezuje da naknadi troškove krivičnog postupka o visini kojih će sud donijeti posebno rješenje po pribavljanju potrebnih podataka, dok troškovi krivičnog postupka u skladu sa odredbom iz člana 188. stav 2. ZKP BiH, odnosu na oslobađajući dio presude, padaju na teret budžetskih sredstava.

231. Na osnovu odredbe člana 198. stav 2. ZKP BiH, oštećeni Kurešević Mihajlo, AB1, Dragojlović Vlado, Tatić Nikola, Pajić Gojko, Pavić Miro, AB2, AB3, Jeremić Vasilije, Lukić Jovo, Šišljagić Mile, Rakić Đoko, Rakić Radojica se sa imovinskopravnim zahtjevima upućuju na parnicu.

ZAPISNIČAR

Pravni savjetnik

Sanida Vahida-Ramić

PREDSJEDNIK VIJEĆA

SUDIJA

Maksumić Šaban

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude dozvoljena je žalba u roku od 15 (petnaest) dana od prijema pismenog otpravka.